

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Yksin arjessa

Yksinhuoltajaäidin arjen haasteet ja voimavarat

Keltto Nina & Mäntyharju Annette

2015 Laurea Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Yksin arjessa -
Yksinhuoltajaäidin arjen haasteet ja voimavarat

Keltto Nina, Mäntyharju Annette
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2015

Keltto Nina ja Mäntyharju Annette

Yksin arjessa. Yksinhuoltajaäidin arjen haasteet ja voimavarat

Vuosi 2015 Sivumäärä 47

Yksinhuoltajuus on Suomessa hyvin tavallinen perhemuoto. Suurin osa yksinhuoltajista on naisia, ja noin joka viides lapsiperhe on yksinhuoltajaäidin vastuulla. Yksinhuoltajat kohtaavat arjessaan erilaisia haasteita kuin ydinperheessä elävät. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia yksinhuoltajaäitien kokemuksiin perustuen, millaisia haasteita yksinhuoltajaäidit arjessaan kohtaavat ja mistä he saavat voimavaroja arjessa jaksamiseensa.

Tutkimus toteutettiin yksinhuoltajille ja heidän lapsilleen järjestetyllä perheleirillä, jolle osallistui yhdeksän äitiä ja neljätoista lasta. Tutkimusaineisto kerättiin äideille järjestetyllä tuokiolla, "äitien hetkellä". Äitien hetken tarkoitus oli antaa äideille mahdollisuus vertaisuuden jakamiseen. Aineisto kerättiin nauhoittamalla äitien hetken vertaistuellinen ryhmähaastattelu, ja se analysoitiin teemoittelun avulla.

Haastattelussa nousivat esille yksin vanhempana olemisen keskeisimmät haasteet. Jokapäiväisessä arjessa ei ole ilojen ja huolien jakajaa, ja äiti on yksin vastuussa lapsen kasvatuksesta, hoidosta sekä arjen sujuvuudesta. Keskeisiä haasteita ovat myös yksinäisyyden ja syyllisyyden tunteet sekä omasta hyvinvoinnista tinkiminen. Keskeisiksi voimavaroiksi arjessa jaksamiseen koettiin omista lapsista saatu voima ja rakkaus lapsia kohtaan. Myös läheisiltä saatu tuki ja apu, työpaikka sekä muilta yksinhuoltajilta saatu tuki toivat voimavaroja.

Asiasanat: yksinhuoltajat, yksinhuoltajaperheet, vertaisuus, äitiys

Keltto Nina and Mäntyharju Annette

A Single mother's challenges and resources in everyday life

Year	2015	Pages	47
------	------	-------	----

Single parenthood is a very common family type in Finland. Most single parents are female, and about one in five families with children are being run by a single mother. Single parents face different challenges in their everyday lives compared to those living in nuclear families. The purpose of this Bachelor's thesis was to study, based on the experiences of single mothers, what kinds of challenges single mothers face in their everyday lives and where they get the resources to cope with the challenges.

The study was carried out on a camp that was aimed for single parents and their children. A total of nine mothers and fourteen children attended the camp. The research material was collected in a session that was aimed for the mothers, called "the mothers' moment". The purpose of the session was to give the mothers a possibility to get peer support. The material was collected by recording the discussion during the group interview and it was analyzed by dividing it into themes.

The main challenges that came up during the interview were related to being alone as a parent. There is no one in everyday life to share the joys and worries, and the mother is solely responsible for raising and caring for the child and for getting through everyday life. Other challenges include the feelings of loneliness and guilt and having to compromise on one's own well-being. The main resources to help cope with everyday life were considered to be the strength gained from the children and the amount of love towards the children. Other important resources included the support and help from friends and relatives, the support from other single parents and being able to go to work.

Keywords: Single parents, single parent-families, peer support, motherhood

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet	7
	2.1 Opinnäytetyön prosessi ja tavoitteet	7
	2.2 Aiemmat tutkimukset	9
3	Yksinhuoltajuus	9
	3.1 Yksinhuoltajuuden ja perheen määritelmä	9
	3.2 Yksinhuoltajuus Suomessa	11
	3.3 Tukea vanhemmuuteen	12
	3.3.1 Lapsiperheiden taloudellinen asema	12
	3.3.2 Sosiaaliturva	13
	3.3.3 Kotipalvelu	14
	3.3.4 Järjestöt ja yhdistykset	14
4	Vanhemmuus	15
	4.1 Äidiksi tuleminen	15
	4.2 Vanhempana lapselle	16
	4.3 Yksin vanhempana	17
5	Tukea yksinhuoltajuuteen	19
	5.1 Vertaisuus	19
	5.2 Lähimmäiset yksinhuoltajan tukena	20
	5.3 Onko äitiys taakka?	21
6	Tutkimuksen toteutus	23
	6.1 Tutkimusmenetelmän valinta	23
	6.2 Aineiston kerääminen	24
	6.3 Analysointi	25
	6.4 Eettisyys ja luotettavuus	25
	6.5 Haastattelun kulku	26
7	Tutkimustulokset	28
	7.1 Yksin vanhempana	28
	7.2 Yksinhuoltajuuden haasteet	30
	7.3 Arjen voimavarat	31
	7.4 Vanhemman oma hyvinvointi	33
8	Johtopäätökset ja pohdinta	34
	8.1 Johtopäätökset	34
	8.2 Pohdinta	35
	8.3 Loppusanat	37
	Lähteet	38
	Kuvat	41
	Liitteet	42

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa tutkimme yksinhuoltaja-äitien kokemuksiin perustuen, millaisia haasteita yksinhuoltajaäidit arjessaan kohtaavat ja mistä he saavat voimavaroja arjessa jaksamiseensa. Olemme haastatelleet vertaistuellisen ryhmähaastattelun avulla yhdeksää yksinhuoltajaäitiä. Ryhmähaastattelu toteutettiin yksinhuoltajille ja heidän lapsilleen suunnatulla perheleirillä keväällä 2015. Ryhmähaastattelun tarkoituksena oli toimia aineistona opinnäytetyöllemme, mutta myös vertaiskeskusteluna yksinhuoltajaäideille. Tarkoituksena oli, että äidit pääsivät jakamaan kokemuksiaan ja ajatuksiinsa yksinhuoltajuuteen liittyen ja heillä olisi mahdollisuus vertaisuuden jakamiseen muiden samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien kanssa. Ryhmähaastattelua kutsuttiin tuttavallisemmin "äitien hetkeksi". Opinnäytetyössämme käytämme äitien hetki nimitystä kertoessamme toteuttamastamme vertaistuellisesta ryhmähaastattelusta.

Osallistuimme viikonlopun mittaiselle yksinhuoltajien perheleirille osana opinnäytetyömme prosessia. Leirille osallistui yhdeksän äitiä ja neljätoista lasta. Saimme leirillä järjestämisvastuuksemme äitien hetken, mutta ohjasimme viikonlopun aikana myös muuta toimintaa ja olimme mukana kaikessa toiminnassa koko leirin ajan. Koimme osallistumisen leirille erittäin tärkeäksi, koska saimme ainutlaatuisen mahdollisuuden tutustua tutkimukseen osallistuviin äitieihiin ja heidän lapsiinsa, sekä viettää heidän kanssaan aikaa leirillä. Koimme tutustumisen edesauttavan avoimen, turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin luomista äitien hetkelle sekä saimme ainutkertaisen mahdollisuuden nähdä läheltä ripauksen yksinhuoltajaäidin elämää. Saimme mahdollisuuden tutustua leirillä työskenteleviin ohjaajiin ja koimme heiltä saamamme tuen ja avun korvaamattomaksi.

Tutkimuksen keskeiseksi suunnaksi valikoituivat yksinhuoltajaäidit, koska leirille osallistui vain äitejä. Meitä myös kiinnosti äitiyden ja naiseuden näkökulmaan syventyminen. Suomessa suurin osa yksinhuoltajista on äitejä, joten naisnäkökulma tuntui meistä myös varsin ajankohtaiselta rajaukselta. Äitien ja heidän lastensa yksityisyyden suojaamiseksi opinnäytetyössä ei kerrota mitään yhteistyökumppanista, koska pidämme erittäin tärkeänä äitien ja heidän lasten tunnistamattomuutta.

Opinnäytetyössämme pyrimme välittämään yksinhuoltajaäitien aitoja kokemuksia, ajatuksia ja tunteita. Haluamme tehdä näkyväksi yksinhuoltajaäitien tosielämän kokemuksia, niin arjen haasteista kuin voimavaroistakin. Opinnäytetyömme taustalla on oma kiinnostuksemme syventyä tutkimaan aihetta. Yhteistyökumppanimme on hankittu koulun hankkeiden ulkopuolelta.

2 Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet

Tässä luvussa kerromme ensiksi opinnäytetyömme taustoista. Selvitämme opinnäytetyömme prosessia ja kerromme opinnäytetyömme kulusta. Tämän jälkeen kerromme opinnäytetyön tavoitteista sekä esittelemme opinnäytetyön kaksi tutkimuskysymystä. Opinnäytetyön tavoitteita olemme havainnollistaneet kuvan avulla (kuva 1). Lopuksi kerromme lyhyesti muista aiheeseen liittyvistä aiemmista tutkimuksista.

2.1 Opinnäytetyön prosessi ja tavoitteet

Opinnäytetyömme suunnittelu lähti käyntiin syksyllä 2014. Toinen meistä suoritti sosionomiopintoihin sisältyvää lastentarhanopettajan pätevyyttä, mikä asetti tietyt raamit opinnäytetyömme aiheelle. Lastentarhanopettajan pätevyyden saamiseksi opinnäytetyöaiheen tulee liittyä alle kahdeksanvuotiaisiin lapsiin tai heidän vanhempoihinsa. Perheiden kanssa tehtävä työ on yhteinen mielenkiinnon kohteemme, joten valitsimme opinnäytetyömme keskeiseksi aiheeksi lapsiperheet. Kiinnostuimme toiminnallisen opinnäytetyön tekemisestä ja innostuimme perhetyöhön syventymisestä perheleirin muodossa.

Löysimme ensimmäisen yhteistyökumppanimme Laurea-ammattikorkeakoulun hankeinfosta. Yhteistyö järjestön kanssa lähti nopeasti käyntiin ja tarkoituksenamme oli suunnitella ja toteuttaa nuorille äideille suunnattu viikonloppuleiri. Leiri ei kuitenkaan toteutunut ja yhteistyö ensimmäisen yhteistyökumppanimme kanssa päättyi. Aloimme etsiä uutta aihetta ja yhteistyökumppania opinnäytetyöllemme.

Koska olimme tehneet paljon työtä opinnäytetyömme ja nuorten äitien leirin toteutumisen eteen, olimme hieman lamaantuneita. Emme voineet kuitenkaan jäädä paikoillemme, vaan aloimme miettimään uutta aihetta ja suuntaa opinnäytetyöllemme. Keskustelimme opinnäytetyön uudesta suuntauksesta paljon keskenämme sekä ohjaavan opettajamme kanssa. Ymmärsimme suosiolla, että valmistumista on siirrettävä syksyyn 2015.

Halusimme edelleen pitää opinnäytetyömme aiheen perheissä, joten aloimme miettimään uusia vaihtoehtoja. Löysimme pian uuden yhteistyökumppanin ja pääsimme mukaan valmiiksi suunnitellun leirin toteuttamiseen. Osallistuimme yksinhuoltajille ja heidän lapsilleen tarkoitettulle viikonloppuleirille ja saimme mahdollisuuden ohjata äitien hetken.

Opinnäytetyöaiheemme muuttui nuorista äideistä yksinhuoltajaäiteihin ja toiminnallisesta tutkimukselliseen, mutta koimme muutoksen positiivisena. Olimme erittäin kiinnostuneita aiheesta ja halusimme laajentaa tietämystämme yksinhuoltajuuteen liittyen. Vaikka olemme molemmat kohdanneet useita yksinhuoltajia elämässämme, aiheeseen syventyminen tutki-

muksen kautta tuntui mieluisalta ja kiinnostavalta opinnäytetyön aiheelta. Yhteistyö uuden työelämän yhteistyökumppanin kanssa lähti hyvin käyntiin ja se oli erittäin sujuvaa koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Omiksi henkilökohtaisiksi tavoitteiksimme asetimme varmuuden ja kokemuksen saamisen niin tutkijoina, ohjaajina kuin tulevina sosionomeinakin. Halusimme saada kokemusta perheleirin ohjaamisesta, toteuttamisesta ja järjestämisestä. Tavoitteenamme oli myös saada kokemusta vertaistuellisen tuokion ohjaamisesta. Myös ammatillinen kasvaminen ja kehittyminen ovat tärkeä osa koko opinnäytetyö prosessia.

Äitien hetkelle asetimme tavoitteiksi, että äidit kokisivat hyötyneensä tuokiosta ja, että äidit saisivat mahdollisuuden vertaisuuden jakamiseen. Äitien hetken keskeisenä tavoitteena oli myös tuoda tutkimusaineistoa opinnäytetyöllemme avoimen ja keskusteleavan ilmapiirin avulla. Tutkimuksen tavoitteena puolestaan on tuoda näkyväksi yksinhuoltajaäitien todellisia kokemuksia ja ajatuksia sekä tuoda vastauksia asettamiimme tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia haasteita yksinhuoltajaäiti arjessaan kohtaa?
2. Mistä yksinhuoltajaäiti saa voimavaroja arjessa jaksamiseen?

Opinnäytetyön tavoitteet		
Henkilökohtaiset tavoitteet <ul style="list-style-type: none"> • Kokemuksen ja varmuuden karttuminen tutkijoina, ohjaajina ja sosionomeina • Kokemus perheleirin ja vertaistuellisen keskustelun ohjaamisesta • Ammatillinen kasvaminen ja kehittyminen 	Äitien hetken tavoitteet <ul style="list-style-type: none"> • Äidit saavat mahdollisuuden vertaisuuden jakamiseen • Äidit kokevat osallistumisensa äitien hetkelle hyödylliseksi • Saamme kerättyä aineistoa opinnäytetyöllemme 	Tutkimuksen tavoitteet <ul style="list-style-type: none"> • Selvittää yksinhuoltajaäitien todellisia kokemuksia, tunteita ja ajatuksia • Saada vastauksia asettamillemme tutkimuskysymyksille

Kuva 1: Opinnäytetyön tavoitteet

2.2 Aiemmat tutkimukset

Yksinhuoltajuutta sekä yksinhuoltajaäitiyttä on tutkittu paljon ja aiheesta on tehty erilaisia opinnäytetöitä ja tutkimuksia. Anja Saukkomaa on tehnyt opinnäytetyönään tutkimuksen vuonna 2013 nuorten yksinhuoltajaäitien kokemuksista ja ajatuksista äitiyteen liittyen. Myös Tiina Viittala on opinnäytetyönään tutkinut, minkälaisia tukipalveluita yksin lastaan odottavat äidit tarvitsisivat.

Miia Kangasmäen ja Johanna Niskalan opinnäytetyössä Väsynyt, mutta onnellinen perehdytään totaaliyksinhuoltajaäitien kokemuksiin vanhemmuudesta ja arjesta. Suvi Krok käsittelee väitöskirjassaan Hyviä äitejä ja arjen pärjääjiä sitä, miten lähiössä asuva vähävarainen yksinhuoltajaäiti kokee arjen. Tutkimusmatkoja äitiyteen -kirjassa tutkijoina työskentelevät äidit kertovat perhe-elämästä ja sen yhteensovittamisesta oman työnsä kanssa. Väestöliiton julkaisemaan teokseen Yksinhuoltajuus Suomessa on koottu kattavasti yksinhuoltajuuteen liittyviä artikkeleita. Yksinhuoltajuus Suomessa on väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja, jonka ovat toimittaneet Katja Forssén, Anita Haataja ja Mia Hakovirta.

3 Yksinhuoltajuus

Tässä kappaleessa kerromme, kuinka yksinhuoltajuus määritellään Suomessa. Mainitsemme myös yksinhuoltajuuteen johtavia syitä. Lisäksi selvitämme, kuinka paljon yksinhuoltajia on Suomessa tällä hetkellä ja kuinka tilanne on kehittynyt viime vuosikymmenien varrella. Lopuksi kerromme yksinhuoltajalle kuuluvista tuista yhteiskunnassamme.

3.1 Yksinhuoltajuuden ja perheen määritelmä

Lapsen huoltajuus tarkoittaa lapsen asioista päättämistä. Huoltaja on vastuussa lapsen hoidosta, valvonnasta, kasvatuksesta sekä lapsen huolenpidosta. Vain lapsen huoltaja on oikeutettu saamaan eri viranomaistahoilta tietoa lapsesta. Mikäli lapsi syntyy avioliittoon, ovat molemmat vanhemmat hänen huoltajiaan. Avoliitossa puolestaan äiti on lapsen huoltaja ja isän huoltajuus täytyy vahvistaa kunnan lastenvalvojan kautta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015a.)

Erotilanteessa on vanhempien sovittava lapsen huoltajuudesta. Vanhemmilla on useimmiten yhteishuoltajuus, jossa vanhemmat sopivat yhdessä lapsen liittyvistä tärkeistä asioista. Päivittäisistä asioista päättää kuitenkin se vanhempi, kumman luona lapsi asuu. Mikäli yhteishuoltajuus ei toimi, voi toinen vanhempi hakea yksinhuoltajuutta. Tällöin lapsen yksinhuoltaja päättää yksin lasta koskevista tärkeistä asioista. On kuitenkin tärkeää huomata, että lapsella on jokaisessa tilanteessa oikeus tavata molempia vanhempiaan. (Lastensuojelu. info.)

Yleiskielessä yksinhuoltajalla tarkoitetaan kuitenkin perhettä, jossa asuu yksi vanhempi vähintään yhden alle 18-vuotiaan lapsen kanssa (Haataja 2009: 46).

Yksinhuoltajuuteen liittyvät syyt ovat hyvin erinäisiä. Tavallisimmillaan yksinhuoltajuus alkaa avo- tai avioliiton purkautumisella. Muita yksinhuoltajuuteen johtavia tekijöitä ovat aviopuolison kuolema, suunnittelemattoman lapsen syntymä tai suunnitelma lapsen hankkimisesta ilman toista huoltajaa, adoptiot mukaan lukien. (Haataja 2009: 46.) Tänä päivänä yksinhuoltajuus sekä avioerot eivät enää ole sosiaalisesti tuomittavia. Yksinhuoltajuus on tullut normaaliksi ja hyväksytyksi tavaksi elää ja järjestää perhe-elämänsä. Kuitenkin yksinhuoltajaperheiden asema on tilastojen valossa taloudellisesti keskimääräistä heikompi. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006: 55.)

Suomen virallisten tilastojen tuottajan Tilastokeskuksen tekemän julkaisun mukaan Suomessa oli vuoden 2014 lopussa 1 474 000 perhettä. Tilastokeskus on julkaisussaan luokitellut perhe-käsitteen konkreettiseksi ja mitattavassa olevaksi. Sen mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, toinen vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä lapsettomat parisuhteensa rekisteröineet henkilöt. Perheväestöön ei laskettu kuuluvaksi yhdessä asuvia sisaruksia tai serkuksia eikä yksin tai samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa asuvia ihmisiä. Lapsiperheiksi luokiteltiin perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. (Suomen virallinen tilasto 2015.)

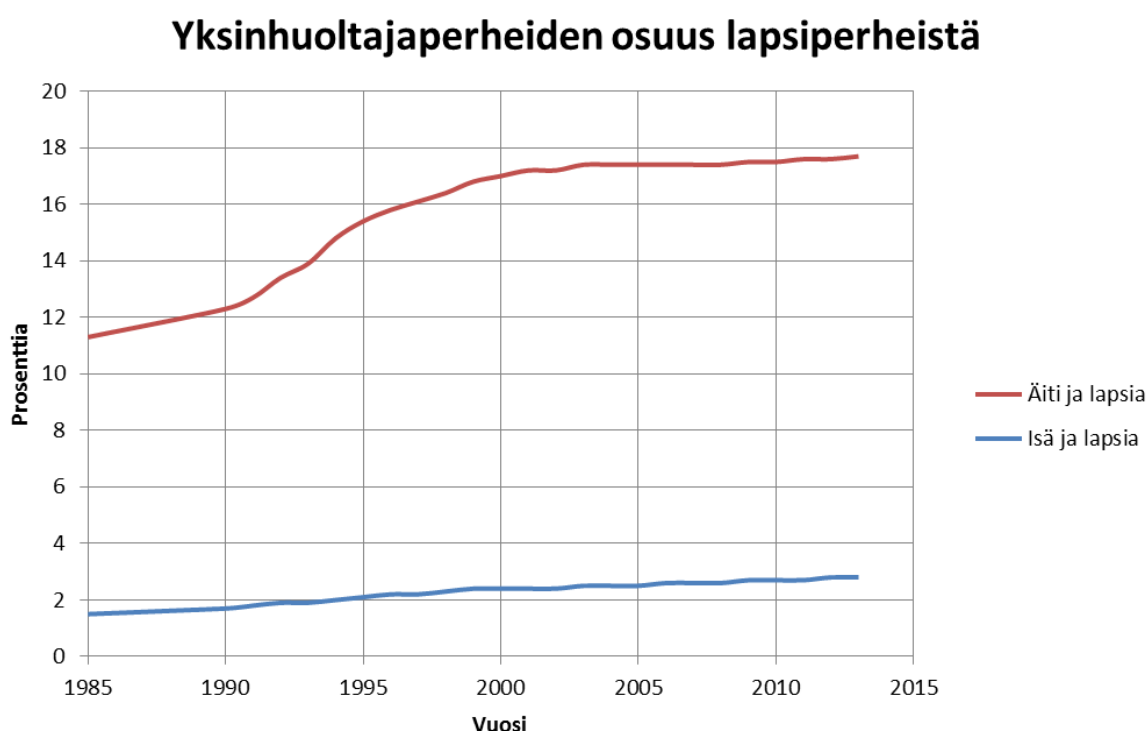
Väestöliitto on tehnyt vuonna 2007 perhebarometrin, jossa selvitettiin suomalaisten käsityksiä perheen koostumuksesta vuosilta 1997 ja 2007. Perhebarometrissa selvisi, että monen vastaajan mielestä vanhemmuus määrittää perheen. Melkein kaikkien vastaajien mielestä aviopari ja lapset sekä yksinhuoltaja ja lapset muodostavat perheen. Perhebarometrin mukaan lapset näyttivät olevan perheen tärkein määrittäjä. Myös parisuhde nähtiin perheen tärkeänä määrittävänä tekijänä. Huomattava muutos vuoden 1997 ja vuoden 2007 perhebarometrien välillä oli suvaitsevaisuuden lisääntyminen. Vuoden 2007 perhebarometrissa selvisi, että entistä useampi vastaaja koki lapsettoman samaa sukupuolta olevan parin muodostavan perheen. (Paajanen 2007: 77.)

Vuoden 2007 perhebarometri osoitti, että omalla elämäntilanteella oli selvä yhteys vastaajien käsitykseen perheestä. Useimmiten kotona asuvat lapset, puoliso ja omat vanhemmat määriteltiin kuuluvan perheeseen. Tunnesiteet ja biologinen sukulaisuus olivat selkeästi tärkeitä tekijöitä perheenjäsenten määrittelyssä. (Paajanen 2007: 78.)

3.2 Yksinhuoltajuus Suomessa

Enhkäisypillerit saapuivat Suomeen 60-luvulla ja vielä silloin niin sanottuja isättömiä lapsia adoptoitiin Tanskaan. Jotkut suomalaisnaiset matkustivat Tanskaan synnyttämään, ja jotkut antoivat lapsensa suoraan synnytyslaitokselta adoptioon. Tähän aikaan ei ollut vielä valtion tukia, joiden avulla äidit olisivat kyenneet elättämään jälkikasvunsa yksin. Myös nuoren äidin vanhemmat saattoivat painostaa äitiä luopumaan lapsestaan. (Alasalmi 2011: 23.) Nykyään asiat ovat kuitenkin toisin. Yksinhuoltajien määrä on kasvanut 1970-luvulta lähtien. Laman aikaan 1990-luvulla yksinhuoltajien määrän kasvu oli nopeinta, mutta on viime vuosien aikana taittunut. (Haataja 2009: 46.)

Yksinhuoltajuus on kovin yleinen ilmiö Suomessa tänä päivänä. Tilastokeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan Suomessa oli vuoden 2013 lopussa 579 000 lapsiperhettä. Näistä perheistä äiti ja lapsia- perheitä oli 18 prosenttia (kuva 2). Tämä tarkoittaa sitä, että äiti ja lapsia - perheitä oli Suomessa vuonna 2013 jopa 149 110. Yksinhuoltajat ovat pääosin naisia; vain alle kolme prosenttia lapsiperheistä oli isä ja lapsia - perheitä. (Suomen virallinen tilasto 2013.) Tästä voimme päätellä, kuinka yleinen ilmiö yksinhuoltajuus Suomessa on. Noin joka viides lapsiperhe Suomessa on yksinhuoltajaäidin ja lapsien - perhe.

Kuva 2: Yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä (Suomen virallinen tilasto 2013.)

3.3 Tukea vanhemmuuteen

Suomessa kunnat ovat vastuussa lakisääteisten sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta. Kunnat saavat itse päättää siitä, miten palvelut järjestävät. Ne voivat tuottaa palvelut itse ja tuottaa niitä yhdessä toisen tai useamman muun kunnan kanssa. Kunnilla on myös mahdollisuus ostaa palveluita muilta kunnilta, järjestöiltä tai yksityisiltä palvelun tuottajilta. Tätä varten suuret kaupungit ovat ottaneet käyttöön palveluseteli- ja ostopalvelujärjestelmän. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012: 62.)

3.3.1 Lapsiperheiden taloudellinen asema

Lapsiperheiden köyhyys on moninkertaistunut Suomessa viime vuosikymmenenä, vaikka yleinen tulotaso Suomessa on noussut. Vuonna 1995 köyhissä perheissä eli 52 000 alle 18-vuotiasta lasta, kun taas vuonna 2007 heitä oli jo 151 000. Lapsiperheköyhyys on yleisintä yksinhuoltajaperheissä ja perheissä, joissa on alle kolmevuotiaita lapsia. Myös monilapsiset perheet ovat useammin köyhiä. Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan lapsiperheköyhyysaste tarkoittaa: "suhteellisen köyhyysrajan alapuolella olevissa kotitalouksissa asuvien alle 18-vuotiaiden osuutta kaikista alaikäisistä." Suhteellinen köyhyysraja tarkoittaa puolestaan sitä, että tulot ovat alle 60 prosenttia keskimääräisestä tulotasosta. (Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.)

Kahden vanhemman perheissä lasten ja kodin hoitoon sekä ansiotyöhön liittyviä vastuita voidaan jakaa helpommin vanhempien kesken, jolloin molempien vanhempien työssä käyminen mahdollistuu. Kahden vanhemman perheissä toimeentulo paranee pikkulapsivaiheen jälkeen, kun molemmat vanhemmat palaavat työelämään. Kun yksinhuoltajalla ei ole toista, jonka kanssa jakaa päivittäistä hoitovastuuta, voi työn teon ja lastenhoidon yhteensovittaminen olla vaikeaa. Yksinhuoltajaperheissä vanhemman toimeentulo paranee vasta, kun lapset lähestyvät kouluikää. (Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.) Tällöin yksinhuoltaja saattaa olla riippuvainen hänelle maksetuista tulonsiirroista. Työelämän joustavuuden kehityksestä, lapsilisän korotuksesta ja sen keston ulottamisesta 18-ikävuoteen saakka, toisivat kaivattua helpotusta yksinhuoltajan arkeen. (Laniala 2010: 56.)

Syitä lapsiperheiden köyhyyteen on monia. Perheissä, joissa kokonaistulot koostuvat tulonsiirroista, köyhyysriski on suurin. Ansiotyöstä saatava palkka ei välttämättä riitä kattamaan kaikkia perheen menoja. Koulutuksella ja työn säännöllisyydellä on vaikutusta siihen, minkä suuruisia palkkaa vanhempi saa. Aina korkea koulutuskaan ei suojaa perhettä köyhyydeltä. Pätkä- ja osa-aikatyö eivät ainoastaan koettele alemmissa tuloluokissa työskenteleviä. Lapsiperheille suunnatut tulonsiirrot eivät ole nousseet yleisten hintojen- ja ansiotulojen kasvun mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että tuki, jota perheet saavat ei välttämättä kata riittävästi

perheen menoja. Tulonsiirrot ovat perheelle entistä tärkeämpiä, jos perheellä ei ole muita tuloja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.)

Väestöliiton vuoden 2010 perhebarometri Perhepolitiikan uudet tuulet (Lainiala 2010: 24) teki selvityksen suomalaisten perhepoliittisista näkemyksistä. Tutkimukseen osallistuneet vastaajat kokivat, että lapsiperheiden asemaa voitaisiin parantaa muun muassa joustavia työaikatratkaisuja lisäämällä, osa-aikatyömahdollisuuksia parantamalla ja kotihoidon tukea korottamalla. Tutkimuksesta käy ilmi, että kaikki väestöryhmät pitävät joustavaa työaikaa tärkeänä. Erityisesti yksinhuoltajat kokivat tärkeäksi mahdollisuuden työskennellä osa-aikaisesti. Osa-aikatyö ja viikoittaisen työajan lyhentäminen sopisi vanhemmille, jotka haluavat osittain palata takaisin työelämään vanhempainloman jälkeen, mutta eivät haluaisi vielä jättää lastaan kokopäivähoitoon.

Negatiivisesti vaikuttavat perhe- ja hyvinvointipoliittiset ratkaisut voivat ilmetä tulevaisuudessa työttömyytenä, avioeroina, sairastumisina, lasten oireiluna sekä syntyvyyden alenemisenä (Lainiala 2010: 54). Mielestämme on harmillista, mikäli hallitus leikkaa lapsiperheiden menoista. Uskomme, että tämä lisää entisestään perheiden köyhyyttä ja perheiden pahoinvointia.

3.3.2 Sosiaaliturva

Kaikki Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvat vanhemmat ovat oikeutettuja saamaan vanhempainpäivärahoja ja muita lapsiperheen tukia. Jotta vanhemmat ovat oikeutettuja saamaan tukia, on heidän täytynyt asua Suomessa vähintään 180 päivää juuri ennen lapsen laskettua syntymäaikaa. Kelan myöntämiä tukia ovat muun muassa, äitiysavustus, erityisäitiysraha, äitiysraha, vanhempainraha, lapsilisä ja kotihoidontuki. (Kansaneläkelaitos a.) Puolisonsa menettänyt vanhempi voi saada leskeneläkettä 65:teen ikävuoteen asti. Leskeneläke on osa Kelan perhe-eläkettä. Leskeneläkkeeseen kuuluu alkueläke ja tämän jälkeen on mahdollista saada jatkoeläkettä. (Kansaneläkelaitos b.)

Yksinhuoltajavanhempi saa korotettua lapsilisää, vaikka vanhemmilla olisi yhteishuoltajuus. Vanhemmat voivat itse päättää kumpi hakee Kelasta lapsilisän ja yksinhuoltajakorotuksen, jos lapsi asuu vuoroin kummankin vanhemman luona. Korotusta saa 48,55 euroa kuukaudessa jokaisesta aikuisen luona asuvasta lapsilisään oikeutetusta lapsesta. (Kansaneläkelaitos a.)

Vanhempien erotessa lapsella on oikeus saada elatusapua vanhemmalta, joka ei asua lapsen kanssa. Vanhemmat sopivat keskenään elatusavusta ja sen suuruudesta. Vanhemmat sopivat elatusavusta kunnan sosiaalihuollon työntekijän kanssa, joka yleensä on lastenvalvoja. Jos vanhemmat eivät pääse yhteisymmärrykseen elatusavusta, vahvistaa tuomioistuin elatus-

avunmäärän. Vanhemmilla on mahdollisuus sopia elatusavusta keskenään vapaamuotoisesti, mutta Kelan elatustukien saaminen edellyttää tuomioistuimen tai sosiaalihuollon vahvistusta. Kelalta on myös mahdollista saada elatustukea, jos elatusapu jää liian pieneksi tai elatusvelvollinen ei pysty maksamaan sitä taloudellisen tilanteensa vuoksi. (Kansaneläkelaitos c.)

3.3.3 Kotipalvelu

Kotipalvelu on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua, jonka tavoitteena on tukea perhettä arjessa selviytymisessä. Perheen tarpeet otetaan huomioon suunniteltaessa kotipalvelua perheen tukitoimeksi. Se on tavoitteellista, suunnitelmallista ja määräaikaista yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista. Tavoitteena on tukea perhettä perheen omien voimavarojen vahvistamisessa. Perhettä opastetaan lasten ja kodin hoidossa sekä vahvistetaan arjen taidoissa. Varhaisessa vaiheessa tarjottu kotipalvelu toimii ehkäisevänä lastensuojeluna. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015c.)

Muun muassa Helsingin kaupunki on listannut internetsivuillaan erilaisia mahdollisia syitä kotihoidon tarpeeseen. Syitä kotihoidon tarpeeseen voivat olla esimerkiksi, tuen tarve lasten hoidossa ja kasvatuksessa tai konkreettisen avun tarve arjen sujumisen kannalta. Kotipalvelua voi saada myös, jos vanhemman jaksaminen on koetuksella, vanhempi sairastuu vakavasti, perheessä on useampi lapsi tai perhettä on kohdannut kriisi, kuten avioero. (Helsingin kaupunki 2015.) Esimerkiksi Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit tarjoavat lapsiperheille kotipalvelua. Kaikissa kolmessa kaupungissa asiakkaalta peritään maksu bruttotulojen, perheen koon ja palvelun määrän mukaan (Espoon kaupunki 2015; Vantaan kaupunki; Helsingin Kaupunki 2015).

3.3.4 Järjestöt ja yhdistykset

Yhteiskunnan lakisääteisten palveluiden lisäksi yksinhuoltajaperheitä on tukemassa erilaiset järjestöt ja yhdistykset. Ne tarjoavat yksinhuoltajaperheille tukea ja apua arjessa jaksamiseen. Järjestöt järjestävät muun muassa erilaisia leirejä ja ryhmiä, joissa vanhemmilla on mahdollisuus hetkeksi hengähtää, pysähtyä pohtimaan omaa jaksamistaan ja jakaa kokemuksiaan omasta elämäntilanteesta. Tällaisia järjestöjä ovat esimerkiksi Yhden vanhemman perheiden liitto, Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Pienperheyhdistys.

Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukemisen lisäksi järjestöt huolehtivat siitä, että yhteiskunta ottaa yksinhuoltajaperheet huomioon päätöksissään laatiessa. Yhden vanhemman perheiden liitto on kunnostautunut puolustamaan varsinkin lapsen oikeuksia. Järjestö on myös nostanut esiin yksinhuoltajaperheiden köyhyyden ja sen tilan parantamisen. (Yhden vanhemman perheiden liitto ry.)

4 Vanhemmuus

Tässä luvussa kerromme ensiksi äidiksi tulemisesta ja siitä kuinka äidiksi tuleminen vaikuttaa naiseen. Tämän jälkeen kerromme lyhyesti vanhempana olemisesta sekä mahdollisista vanhemmuuden tuomista haasteista. Lopuksi pureudumme yksin vanhempana olemiseen. Olemme jonkin verran nostaneet aineistostamme esille nousseita asioita käsitteistön tueksi.

4.1 Äidiksi tuleminen

Äidin ja vauvan suhde alkaa jo vauvan ollessa kohdussa. Maistelemalla lapsivettä vauva tottuu oman äidin rintamaidon makuun, vauva oppii tunnistamaan äidin äänet muiden ihmisten äänistä sekä oman äidin lauluäänien. Vatsassa kasvava vauva aistii äidin kävelyn, verenkierron ja jopa nukkumisen rytmit. Tiedostamattomalla ja esitietoisella tasolla myös äiti tietää paljon vatsassa kasvavasta lapsestaan yhteisten elintoimintojen kautta. Kohdussa kasvava vauva on alkanut tutustumaan äidin lisäksi myös muihin lähipiirissä oleviin ihmisiin, kuuntelemalla heidän ääniään äidin vatsan läpi. (Tamminen 2004: 23-24.)

Äidiksi tuleminen on yksi suurimmista muutoksista naisen elämässä. Se on naiselle fyysinen ja psyykinen prosessi ja se muokkaa naisen identiteettiä, kuvaa itsestä sekä omasta elämästä. Kun raskaus alkaa, nainen joutuu omaksumaan muutokset ruumiissaan ja hyväksymään ne osaksi omaa minuuttaan. Naisen keho kokee isoja muutoksia, kun muun muassa naisen vatsa paisuu ja rinnat kasvavat. Muutokset saattavat kauhistuttaa naista, koska muutoksia omassa kehossa ei voi hallita. Naisen omat mielikuvat ja kokemukset lapsuudesta vaikuttavat vahvasti siihen, miten äiti kokee raskausajan ja vauvan syntymän. Jos omat kokemukset lapsuudesta ovat olleet positiivisia, ne auttavat äitiä luomaan positiivisia mielikuvia myös omaa tulevaa vauvaa kohtaan. Äidin negatiiviset kokemukset tai mielikuvat omasta lapsuudesta, saattavat puolestaan aiheuttaa odottavassa äidissä negatiivisuutta tai jopa vihan tunteita tulevaa vauvaa kohtaan. (Vilén ym. 2006: 93-94; Reenkola 2012: 81.)

Äidin rooli pienen vauvan hoitamisessa on sitovaa ja aluksi jopa ympärivuorokautista valmiudessa oloa. Lapsilähtöisyys voi olla äidille vaativaa, mutta vauvalle elintärkeää. Se on kuitenkin yleensä pidemmän päälle palkitsevaa ja antoisaa äidille. Kun vauva on vastasyntynyt ja imetys on vasta käynnistynyt, täytyy äidin kuunnella vauvan viestejä ja olla vauvan saatavilla päivin ja öin. Tämä voi tuntua äidistä haastavalta, uhata äidin minuutta ja itsemääräämisen tunnetta. (Reenkola 2012: 40-41.)

Äitiyttä kuvaillaan usein onnellisena ja positiivisia tunteita herättävänä asiana. On kuitenkin huomioitava, että kaikille äideille se ei kuitenkaan ole näin. Äitiys on myös eräänlainen kriisi, johon sisältyy stressiä ja omat psyykkiset ja fyysiset voimavarat joutuvat koetukselle. Näissä tilanteissa äidin oma historia ja lapsuudessa sisäistetyt selviytymiskeinot saattavat tulla esil-

le. Pitkittyneen kriisin, stressin ja väsymyksen aikana saattaa olla vaikeaa löytää luovia ratkaisuja, joten ihminen saattaa alkaa toimimaan elämänsä aikana kokemiensa tapahtumien pohjalta. Tämä saattaa hämmentää niitä äitejä, jotka ovat päättäneet, etteivät toimi omien vanhempiansa tavoin. (Kaimola 2008: 62.)

Äiti on useimmiten ensimmäinen, joka rakastaa lasta. Vauva onkin täysin riippuvainen äidistään ja tarvitsee selviytyäkseen hoivaa, huolenpitoa ja rakkautta. Parhaimmillaan äitiys tuo suurta onnea ja täyttymystä naiselle. Äitiys saattaa tuottaa naiselle tyytyväisyyttä ja sensuaalia mielihyvää, mutta vastapuolena äiti saattaa kokea huolia ja ristiriitoja esimerkiksi raskauden aikana. Äidin rakkaus vauvaa kohtaan voi kehittyä äidissä jo raskauden aikana tai joskus jopa ennen raskautta. Äidillä on useimmiten vauvasta haaveita ja mielikuvia, joissa rakastaa vauvaansa. Synnytyksen jälkeen äidin rakkaus vauvaa kohtaan saattaa syttyä heti, mutta se saattaa vaatia myös runsaasti aikaa. (Reenkola 2012: 50-51, 71.)

Äidiksi tuleminen on mahdollista myös adoption kautta. Vuonna 2007 Suomeen sijoitettiin 176 adoptiolasta ulkomailta. Eniten lapsia Suomeen adoptoidaan Kiinasta, Venäjältä, Filippiineiltä ja Etiopiasta. Suomen sisällä lapsia adoptoidaan vuosittain 30- 50. Adoptointi on pitkä prosessi ja adoptiolapsen odotus kestää huomattavasti kauemmin kuin biologinen raskaus. Adoptioprosessi eroaa jonkin verran kotimaisissa ja ulkomaisissa adoptioissa, mutta molemmissa tapauksissa hakijoille järjestetään adoptioneuvontaa. Lapsen saapuminen kotiin on vanhemmille suuri elämän muutos ja siihen liittyy usein valtavasti tunteita. Lapsen kotiin tuloon liittyy monenlaisia käytännön huolia ja unettomuutta, kuten biologisenkin lapsen syntyessä. (Katajamäki & Gylden 2009: 87,91.)

Adoptoidulla lapsella on koko elämänsä ajan kahdet vanhemmat, biologiset sekä adoptiovanhemmat. Kaikilla adoptoiduilla lapsilla onkin vähintään yksi hylkäämiskokemus. Joillakin niitä saattaa olla useampiakin. Adoptiolapsen ja vanhemman välisen kiintymyssuhteen muodostamiseen tarvitaan paljon yhteistä aikaa. Sen avulla perhe selviää eteenpäin mahdollisista haasteista ja eri ikävaiheiden tuomista karikoista. Kiintymyssuhteen luominen lapseen saattaa olla vanhemmille monen vuoden urakka. Vanhempien mielestä lapsi saattaa tuntua aluksi vieraalta, mikä voi saada vanhemmissa syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteita tai tuntua ahdistavalta. Rakkauden tunne sekä kiintyminen lapseen syntyikin ajan kanssa. Adoptioperheet elävät onnellista ja hyvää elämää lastensa kanssa, vaikka erilaisia vaikeuksia välillä olisikin. Adoptio on ainutlaatuinen rikkaus ja kokemus koko perheelle. (Katajamäki ym. 2009: 91.)

4.2 Vanhempana lapselle

Vanhemmuus on ennen kaikkea lapsen ja aikuisen välinen ihmissuhde. Vain lapsi ja lapsen olemassaolo antaa vanhemmalle mahdollisuuden vanhemmuuteen, ja vanhemmuus onkin hyvin erityislaatuinen ihmissuhde. Vanhemmat kasvattavat lastaan, mutta samalla lapsi käynnistää vanhemmissaan jatkuvan, jopa elinikäisen mahdollisuuden sisäiseen kasvamiseen. Van-

hemmuus onkin siis kasvua tuottava ihmissuhde, eikä vanhempana ole koskaan täysin valmis. (Tamminen 2004: 69-70.)

Vanhempana oleminen saattaa olla yksi elämämme tärkein rooli, ilon lähde ja elämäntyö. Se antaa mahdollisuuden rakastamiseen, yhdessäoloon ja yhdessä kokemiseen. Vanhemmuus on parhaimillaan luovaa ja hauskaa sekä omien arvojen toteuttamista ja niiden välittämistä seuraaville sukupolville. Vanhemmuuteen liittyy myös paljon epävarmuuden tunteita ja ristiriitoja. (Joutsenniemi & Mustonen 2013: 9,33.) Jokainen vanhempi miettii joskus, onko lapselleen riittävän hyvä vanhempi. Vanhemmuuteen liittyy pohtimista omasta äitinä tai isänä olemisestaan ja omista kasvatuseriaatteistaan. (Vilén ym. 2006: 102.) Hyvän tasapainon löytäminen perheen, työn, harrastusten ja kaiken muun välillä saattaa tuntua haastavalta. Perhe-elämän keskellä on järjestettävä oma ajankäyttönsä, tavoitteet työelämässä uudelleen sekä omaksuttava rooli vanhempana. (Joutsenniemi ym. 2013: 9,33.)

Myös aineistossamme nousi esille, että arjen pyörittäminen vaatii joskus tutkimuksemme yksinhuoltajaäideiltä tasapainoilua ja omasta hyvinvoinnista tinkimistä. Moni tutkimuksemme äideistä kertoi harrastaneensa paljon ennen lapsen saamista muun muassa urheilua. Tulkitimme, että äidit haluavat olla läsnä lapsilleen, joten joutuivat tinkimään omista harrastuksistaan. Esimerkiksi päiväkotipäivän jälkeen lapsen laittaminen hoitoon, ei tuntunut äideistä hyvältä vaihtoehdolta. Havaintojemme mukaan äidit kokivat, että omat tarpeet täytyy laittaa syrjään tämän hetkisen elämäntilanteen vuoksi.

4.3 Yksin vanhempana

Joissakin tilanteissa saattaa käydä niin, että lapsen suhde toiseen vanhempaan katkeaa kokonaan. Toinen vanhempi on saattanut olla mukana lapsen elämässä satunnaisesti tai jatkuvasti. Tällaisessa tilanteessa vanhemman tulisi kyetä lohduttamaan ikävöivää lastaan samalla, kun itse yrittää selviytyä yksin vanhemmuudesta. Yksinhuoltajuus tai vanhempien ero ei kuitenkaan tarkoita huonoa lapsuutta. (Katajamäki ym. 2009: 215.)

Tutkimuksemme yksinhuoltajaäidit kokivat yksinhuoltajuuden olevan ydinperhettä parempi perhemuoto silloin, jos ydinperheen elämää rasittavat ongelmat ja erimielisyydet voimakkaasti. Tulkitsimme, että jos parisuhteen vaikeudet heijastuvat koko perheeseen, on yksinhuoltajuus turvallisempi perhemuoto lapselle elää ja kasvaa tutkimuksemme äitien mielestä.

”Mun mielestä lapsille pitää antaa se kuva, et oikeesti, ettei pidä tavallaan esittää ja jäädä semmosseen niinkun... Et nyt ollaan tässä ydinperheenä, koska se nyt on tämmönen toimiva muoto.”

Monesti huonoon parisuhteeseen saatetaan jäädä, koska ajatellaan, että lapsen kannalta on parasta kasvaa perheessä, jossa vanhemmat ovat parisuhteessa. Näin ollen huonossakin parisuhteessa oleva vanhempi saattaa sinnitellä ja ajatella suhteen olevan tarpeeksi hyvä, vaikka siinä esiintyisi henkistä tai fyysistä väkivaltaa tai hyväksikäyttöä. On kuitenkin huomattava, että tällaisessa parisuhteessa ilmapiiri on rakkaudeton eikä perheessä välity aito intiimiys, välittäminen ja sitoutuminen. (LaMotte 2008: 158.) Lapsen kannalta on tärkeintä elää rakastavien ja hyvinvoivien aikuisten kanssa (Katajamäki ym. 2009: 215).

Erotilanteissa lapsen kanssa asumaan jäävän vanhemman ajatuksiin saattaa jäädä vihan tunteita, varsinkin silloin, jos vanhempi ei koe olevansa syyllinen eroon. Vanhempi saattaa yrittää revetä lapselleen niin äidiksi kuin isäksi samanaikaisesti. Perheestä pois muuttanut vanhempi saattaa puolestaan kokea hankalaksi elämän tasapainoon saamisen, uuden elämäntilanteen edessä. Pois muuttanut vanhempi saattaa kokea itse syyllisyyttä ja yksinäisyyttä, mutta myös herättää lapsessa hylätyksi tulemisen tunteita. Mitä vähemmän pois muuttanut vanhempi kykenee yhteydenpitoon, sitä voimakkaammin lapset saattavat vanhemman hylkäämisen kokea. (Raittila & Sutinen 2008: 23.) Lapsille rutiinit tuovat turvallisuuden tunnetta. Kun lapsen elämäntilanne muuttuu, aiheuttaa se useissa lapsessa hämmennyksen tunteita. Lapsen kannalta olisi hyvä, jos vanhempien eron yhteydessä lapsen arki säilyisi samanlaisena, koska ehjä ja ikätason mukainen arki toimii lapselle suojaavana tekijänä. Lapsen kannalta olisi hyvä, että samanaikaisia muutoksia, kuten päiväkodin tai koulun vaihdoksia olisi mahdollisimman vähän. (Niemelä & Kääriäinen 2008: 50.)

Yksinhuoltajuuteen liittyvät syyt ovat hyvin erilaisia. Vaikka vanhempien ero onkin yksi tavallisimmista syistä, aineistostamme voi havaita, että yksinhuoltajuuteen johtaneita polkuja on yhtä paljon, kuin on yksinhuoltajiakin. Kaikkien yksinhuoltajuuteen liittyvät elämäntarinat ja kokemukset ovat yksilöllisiä. Joku äideistä on yksinhuoltaja omasta vapaasta tahdostaan, kun taas toinen on joutunut tilanteeseen haluamattaan. Toiselle yksinhuoltajuus on suuri helpotus, kun taas toiselle suuri suru. Toiset lapset eivät ole yhteydessä isäänsä ollenkaan, kun taas toiset säännöllisesti. Kaikkia yksinhuoltajaäitejä yhdistää kuitenkin yksinhuoltajuus. Yksinhuoltajana äiti on ainoana vanhempana jokapäiväisessä elämässä ja arjen keskellä lapselleen.

Lastenpsykiatri Jari Sinkkosen mukaan (2008: 60-62) yksinhuoltajan ei tarvitse kokea syyllisyyttä riittävydestään, koska yksi hyvä vanhempi on hyvä alku lapsen kehitykselle. On olemassa yhden vanhemman perheitä, joissa asiat sujuvat mainiosti. Äidin ja vauvan suhde on erityinen, he ovat kuin kaksikko ja kiinni toisissaan. Isän tehtävä onkin tukea lasta irrottautumaan varhaisesta riippuvuussuhteesta äitiin. Tämä on yleensä tiedostamaton prosessi, jonka isä saa aikaan pelkällä olemassaolollaan. Lapsen on itsenäistyttävä ja irrottauduttava äidistä, mutta se on vaikeampaa silloin, kun kyseessä on äidin ja lapsen muodostama perhe ilman isää. Tällaisessa tilanteessa lapsen luontaiselle itsenäistymiselle ja kehitykselle on tärkeää, että äiti pitää mielessään lapsen isän. Lapsen on voitava luoda mielikuvia isästään myös sil-

loin, kun isä ei ole läsnä lapsen elämässä. Mielikuvien ja ajatusten luominen isästä auttaa lasta luontaiseen irrottautumiseen äidistä.

Tutkimuksemme yksinhuoltajaäidit kertoivat puhuneensa lapsensa kanssa isästä ja lapsen esittäneen kysymyksiä isään liittyen. Heidän kokemusten mukaan isästä puhuminen oli tärkeää lapselle ja lapsen kehitykselle. Osa äideistä pohti, miten vastaisi lapselleen isään liittyviin kysymyksiin lapsen kasvaessa ja alkaessa mahdollisesti kyselemään isästään. Tutkimukseen osallistuneet yksinhuoltajaäidit olivat tulkintojemme mukaan rohkeita ja valmiita kohtamaan lapsen kysymykset ja ajatukset isään liittyen. Äidit tuntuivat olevan valmiita keskustelemaan lapsensa kanssa lasta askarruttavista kysymyksistä, vaikka kokisivat kysymykset isään liittyen kipeiksi tai vaikeiksi.

5 Tukea yksinhuoltajuuteen

Yksinhuoltajille tarkoitettulla perheleirillä vertaisuus kulki tärkeänä teemana läpi koko leirin. Tämän takia kerromme tässä luvussa ensin mitä vertaisuus on ja mikä on vertaistuen tarkoitus. Tämän jälkeen kerromme läheisten tuesta ja sen merkityksestä yksinhuoltajan elämässä. Lopuksi pohdimme sitä, voiko äitiys olla taakka naiselle.

5.1 Vertaisuus

Kaikkia leirille osallistuvia äitejä yhdisti samankaltainen elämäntilanne, yksinhuoltajuus. Myös leirille osallistuvat lapset olivat samanlaisessa elämäntilanteessa: kaikki asuivat kotona äidin kanssa ilman isää jokapäiväisessä elämässä. Leirillä oli mahdollisuus kokoontua yhteen vaihtamaan näkemyksiä ja kokemuksia niin yhteisen tekemisen kautta kuin vapaamuotoisestikin. Perheleiri voidaan luokitella perhettä tukevaksi toiminnaksi, jonka avulla tuetaan vanhemmuutta ja annetaan vanhemmille voimaa arjessa jaksamiseen. Myös lapset saivat leirillä mielekästä tekemistä ja koko perhe pääsi nauttimaan leiritunnelmasta ja yhdessäolosta.

Erilaiset perheille järjestetyt palvelut ja erilainen perheille suunnattu toiminta ovat lasta ja perhettä tukevia tukitoimia. Näitä ovat perheleirien lisäksi esimerkiksi koululaisten aamu- ja iltapäiväkerhot, kriisityö, turvakotipaikat, vauvatyö ja nuorisotyö. Leirit ovat yksi perhettä tukeva toimintamuoto ja niiden tarkoituksena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä antaa vanhemmille tukea vanhemmuuteen. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015d.)

Ihmiselle on tärkeää tavata samassa tilanteessa olevia ihmisiä varsinkin silloin, kun ystävä- tai läheisverkosto supistuu tai katoaa kokonaan elämäntilanteen tai kriisin takia. Yksi pienikin kohtaaminen vertaisten seurassa voi antaa ihmiselle kokemuksen, että toiset todella ymmärtävät häntä ja hänen kokemuksiaan. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008: 67.)

Vertaistuen tarkoitus on tukea toisia samassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Vertaistuessa ihmiset tukevat toisiaan tasavertaisesti ja luottamuksellisesti. Vertaistuki perustuu ihmisten tarpeeseen saada ja antaa tukea. Sen avulla ihmisillä on mahdollisuus vertailla omia kokemuksiaan ja omaa elämäntilannettaan turvallisessa ja toisia kunnioittavassa ilmapiirissä. Omien kokemusten ja ajatusten jakaminen muiden samassa elämäntilanteessa olevien kanssa, mitä todennäköisimmin antaa voimia selviytyä elämäntilanteen tuomista ongelmista. Vertaistuen tarkoitus on edistää ihmisten hyvinvointia ja jaksamista. Vertaistuki voi olla kahdenkeskistä tai ryhmämuotoista keskustelua kasvokkain, mutta nykyään vertaistukikeskusteluita voidaan käydä myös Internetin, puhelimen tai tekstiviestien välityksellä. (Ihalainen & Kettunen 2006: 47-48.)

Vertaisryhmän ohjaajan tulee olla hyvin perehtynyt ryhmän aiheena olevaan teemaan. Ohjaajan tulee myös olla selvillä teeman mahdollisista taustatekijöistä. Ohjaajan on osattava eläytyä ryhmän jäsenten tilanteeseen, mutta olla myös objektiivinen ja tasapuolinen. Tukea antavassa vertaisryhmässä keskitytään arkipäivän vaikeuteen ja siitä selviytymiseen eli painopiste on nykyhetkessä. Menneisyyden käsitteleminen vertaisryhmässä saattaa tuoda ryhmäläisille tiedostamattomia vaikeitakin muistoja, joiden käsitteleminen vaatii ohjaajalta paljon terapeutista tietämystä. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008: 273.)

Yksinhuoltajaäitien saama vertaistuki toisilta samassa tilanteessa olevilta äideiltä, oli havaintojemme mukaan ainutkertaista. Ryhmähaastattelun aikana äidit antoivat toisilleen kannustusta ja ymmärrystä mieltä askarruttaviin tai hankaliin tilanteisiin. Muutama äideistä myös kertoi saaneensa muilta yksinhuoltajaäideiltä konkreettista apua ja tukea. Toiset samassa elämäntilanteessa olevat ihmiset saattavat ymmärtää parhaiten ja osata tarjota tukea oikealla hetkellä.

5.2 Lähimmäiset yksinhuoltajan tukena

Lähimmäisellä tarkoitetaan Suomen kielessä ihmistä, jonka kanssa olemme tekemisissä arkisessa elämässämme (Hiilamo & Hiilamo 2007: 11). Perheen lähimmäisiin kuuluu yleensä ystäviä, sukulaisia, naapureita ja joskus myös eri organisaatiota edustavia työntekijöitä. Kaikkien perheiden sosiaaliset verkostot ovat kuitenkin erilaisia. Tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin niin laadullisesti kuin määrällisesti vaihtelee perheittäin, mutta voi vaihdella myös perheen sisällä. (Järvinen ym. 2012: 25.)

Perheen läheisten antamalla sosiaalisella tuella on suuri vaikutus perheenjäsenten kohdatessa erilaisia muutoksia elämässään. Riittävällä sosiaalisella tuella on myös merkitystä ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Mitä vahvempi sosiaalinen verkosto ihmisellä on, sitä paremmaksi ihminen kokee oman hyvinvointinsa. Ihmiselle tärkeät henkilöt ja tuen antajat voi-

vat auttaa voimavarojen löytämisessä ja selviytymisessä muuttuvissa tilanteissa. (Järvinen ym. 2012: 149.)

Tutkimusten mukaan monet naiset viettävät elämänsä yksinäisintä aikaa pienten lasten äiteinä. Perheen sosiaaliset verkostot saattavat heikentyä myös silloin, kun perhe kohtaa elämäntilannetta muuttavan tapahtuman esimerkiksi avioeron, pitkäaikaisen sairauden tai muuton toiselle paikkakunnalle. Sosiaalisen verkoston puute vahvistaa negatiivisia tuntemuksia ja se saattaa vähentää ihmisen halukkuutta ja kykyä oman elämän kulun vaikuttamiseen. (Järvinen ym. 2012: 150.)

Nykyään perheiden ulkopuoliset kontaktit ovat vähentyneet. Nykyaikainen palkkatyön säätelemä arkirytmi on vaikuttanut kyläilykulttuurin vähenemiseen sekä luonnollisten sosiaalisten kontaktien vähentymiseen. Luonnollisia paikkoja tavata uusia ihmisiä ja solmia uusia ihmissuhteita on vähemmän kuin ennen. Suvun merkitys ei ole kadonnut kokonaan, mutta sukusiiteen kiinteyttä ei sanele sosiaaliset normit. Ihmiset ratkaisevat itse sen, kuinka paljon ovat sukulaisiinsa yhteydessä. Suku on kuitenkin Suomessa edelleen tärkeä tukiverkosto. Vähentyneiden luonnollisten ystävä-, sukulais- ja tuttavaverkostojen takia perheillä saattaa olla hankaluuksia arkielämässä vastaantulleissa ongelmissa. (Vilén ym. 2006: 62.)

Vanhemman erotessa on yleistä, että vanhempi haluaa puhua toisen aikuisen kanssa erilaisista lastaan koskevista asioista. Usein myös lastenhoitoapu läheisiltä on tärkeää, jotta vanhempi saa aikaa järjestellä omia asioitaan ja saa pienen hengähdystauon elämän muutoksensa keskelle. Ennen kaikkea kuitenkin lähimmäisiltä saatu tuki omaan vanhemmuuteen on ensiarvoisen tärkeää. Yksin jäätyään vanhempi haluaa antaa kaikkensa lapsilleen ja joskus esimerkiksi rajojen asettaminen saattaa olla hankalaa. Läheisten antama tuki ja apu on ensiarvoisen tärkeää, koska lähimmäiset pystyvät tukemaan vanhempaa esimerkiksi lasten kasvatuksessa ja sääntöjen asettamisessa. (Porio & Porio 2002: 94-95.)

5.3 Onko äitiys taakka?

Uskomme, että äidiksi tulon jälkeen jotkut naiset saattavat kokea, että heidät nähdään vain äitinä ja heidän tekojaan ja saavutuksiaan arvioidaan äitiyden kautta. Välttämättä kaikkia äitejä tämä ei häiritse ja he saattavat nähdä uuden roolinsa positiivisen asiana. He eivät välttämättä koe menettäneensä mitään, vaikka ovat mitä ilmeisemmin joutuneet luopumaan joistain omista säännöllisistä harrastuksistaan lapsen hoidon ja huolenpidon takia. Heille äitiys on toivottua ja luonnollista.

Jotkut äidit eivät välttämättä ole kokeneet lapsen saamista ja äidiksi tuloa positiivisena asiana, vaikka olisivatkin sitä jossain vaiheessa halunneet. Helsingin Sanomien kolmunissa Yksi suurimmista tabuista: Lasten hankinta kaduttaa kerrotaan Kristiinasta, joka ymmärsi äitiyslomalla, ettei äitiys ole häntä varten. Hän ei ollut koskaan haaveillut äitiydestä, mutta puolison

toive saada lapsi ja keskustelu arjen pyörittämisestä, muuttivat Kristiinan mielen. (Väärämäki 2015.)

Kuten kolumnissa esiintyvä Kristiina, niin moni muukin saattaa selittää lapsen hankkimisen lykkäystä urakehityksen katkeamisella, matkustelun loppumisella tai heikolla taloudellisella tilanteella. Onko naisella perusteltua kieltäytyä äitiydestä urakehityksen katkeamisen tai heikon taloudellisen tilanteen takia? Voiko äitiys olla taakka naiselle?

Vielä teollisen ajan perheissä perheen sisäiset roolit olivat hyvin perinteiset, missä isät kävivät kodin ulkopuolella töissä ja äidit hoitivat kotia sekä vastasivat lasten hoidosta. Vasta 1960-luvulla tähän tuli muutos, kun äidit siirtyivät työelämään. Palkkatyöhön osallistumisen ja omien tulojen ansaitsemisen myötä naisista tuli itsenäisempiä ja tasa-arvoisempia miesten kanssa. Naiset eivät enää olleet taloudellisesti riippuvaisia puolisoistaan. (Vilén ym. 2006:59.)

Uskomme, että työuran ja äitiyden yhdistäminen saattaa olla haastavaa ja naisten urakehitys voi tyssätä äidiksi tulon myötä. Miesten urat harvoin kärsivät siitä, kun he perustavat perheen. Suomessa lasten päivähoito mahdollistaa äitien työssäkäynnin, vaikka lapset olisivat pieniä. Vanhempi voi myös jäädä kotiin hoitamaan lapsia halutessaan. Kuitenkin äiti on usein se, joka jää kotiin lasten kanssa, vaikka vanhemmilla olisi mahdollisuus jakaa hoitovastuu keskenään. Äidin kotiin jäämistä perustellaan usein sillä, että isän palkka on parempi kuin äidin. Pitkään työelämästä poissaolleele äidille voi olla vaikea palata taas työpaikkaan, jonka toiminta ja työnkuva on voinut muuttua äidin poissaolon aikana.

Vuoden 2015 alussa Suomessa harkittiin siirtymistä Ruotsin mallin mukaiseen vanhempainvapaajärjestelmään, jossa isä kannustetaan käyttämään nykyistä suurempi osa vanhempainvapaista. Sen hetkiset hallituspuolueet peruivat kuitenkin lakimuutoksen viime hetkellä lisäkuluihin vedoten. Muutoksessa ajateltiin isien osallistumisen lapsien kasvattamiseen lisääntyvän.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos ehdotti julkaisussaan 6+6+6 -malli vanhempainvapaan uudistamiseksi, että vanhempainvapaita pidennettäisiin 18 kuukaudella ja vapaat jaettaisiin kolmeen kuuden kuukauden jaksoon, joista yhden käyttäisi äiti, toisen isä ja kolmannen vanhemmat jakaisivat keskenään. Vapajaksoja voisi käyttää siihen asti, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Uudistuksen kannattajien mukaan se vahvistaisi isien vanhemmuutta ja parantaisi naisten asemaa työelämässä. Kannattajat perustelevat muutosta myös sillä, että pidemmällä ajanjaksolla isälle saattaa kehittyä vankka suhde lapseen ja samalla luotaisiin uusia käytäntöjä vanhempien väliselle työnjaolle. (Lammi-Taskula & Salmi 2010: 1, 5.)

Sekä uudistuksen vastustajat että puolustajat sanovat, että he ajavat lasten etua. Vastustajat muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliitossa kritisoivat sitä, että muutoksen myötä koti-

hoidon tuen joustavuus katoaisi kokonaan, eikä se vastaisi moninaisten perheiden tarpeisiin. Huolena olivat myös vähätuloiset perheet, joilla ei välttämättä ole mahdollisuutta elää puolta vuotta heikommilla tuloilla. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2014.)

Kokemuksemme mukaan joidenkin äitien mielestä heidän työtään kotiäitinä ei arvosteta suomalaisessa yhteiskunnassa. Me uskomme siihen, että lapsiperheen arjen pyörittäminen voi olla joskus vaativaa työtä aamusta iltaan riippumatta siitä, kuinka monta lasta perheessä oikein on. Lapsiperheen arjen pyörittämiseen vaaditaankin jonkinlaisten esimiestaitojen osaamista. Toivomme, että tulevaisuudessa enenevässä määrin lisääntyneet uudenlaiset asenteet kasvatukseen liittyen huomioisivat entistä enemmän erilaisia perhemuotoja ja lisäksi palveluita jokaisen perheen tarpeeseen. Meidän mielestä ei saisi olla niin, että ainut taloudellisesti hyvä ratkaisu yksinhuoltajaäidille on jäädä kotiin hoitamaan lapsia. Täytyy löytää sellaisia joustoja ja ratkaisuja, joilla äidit pystyvät yhdistämään työnteon ja kodinhoidon.

Vielä 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamisen ei nähty liittyvän kiinteästi työllisyys- tai ammattiyhdistyspolitiikkaan kuin tällä hetkellä nähdään (Kivimäki 2003:186). Perheystävällisesti töissä -hanke tukee työntekijöiden työssä jaksamista ja tarjoaa yrityksille ja yhteisöille työkaluja, joilla pystytään kehittämään perheystävällisiä käytäntöjä ja niiden käyttöönottoon omalla työpaikalla (Väestöliitto).

6 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää minkälaisia haasteita yksinhuoltajaäiti kohtaa arjessaan sekä mistä hän saa voimavaroja arjessa jaksamiseen. Tavoitteenamme on selvittää äitien hetkellä käydyn keskustelun avulla äitien kokemuksia yksinhuoltajuudesta. Haluamme tehdä näkyväksi yksinhuoltajaäitien todellisia kokemuksia yksinhuoltajuudesta sekä tutkia mitä yksinhuoltajuus on tutkimukseen osallistuneiden äitien kokemuksissa.

6.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Valitsimme opinnäytetyömme tutkimusmenetelmäksi ryhmähaastattelun. Valitsimme ryhmähaastattelun siksi, koska meille avautui ainutlaatuinen tilaisuus haastatella yksinhuoltajaäitejä vertaiskeskustelun avulla. Uskoimme saavamme ryhmähaastattelun avulla hyvän aineiston opinnäytetyöhömmme. Yhteistyökumppanimme kautta saimme mahdollisuuden ohjata äitien hetken ja käyttää siitä saamaamme aineistoa opinnäytetyössämme.

Ryhmähaastattelu voidaan järjestää keskusteluna, jonka tavoite on vapaamuotoinen. Siinä osallistujat kommentoivat asioita spontaanisti ja tekevät huomioita tutkittavasta aiheesta. Ryhmähaastattelussa haastattelija puhuu haastateltaville samanaikaisesti ja voi esittää kysy-

myksiä kohdennetusti ryhmän yksittäisille jäsenille. Ryhmähaastattelussa haastattelijan tehtävänä on keskustelun aikaansaaminen ja keskustelun helpottaminen, ei niinkään haastattelu. Haastattelijan tulee huolehtia siitä, että kaikilla on mahdollisuus osallistua keskusteluun ja keskustelu pysyy aiheessa. (Hirsjärvi & Hurme 2006: 61.) Ryhmäkeskustelua varten olimme laatineet kysymyksiä (liite 1), joita esitimme tuokiolla keskustelun ylläpitämiseksi. Koimme valmiiksi asetettujen kysymysten auttavan luontevan keskustelun saamista sekä pitämään keskustelun aiheessa.

Äitien hetken ryhmähaastattelulla oli kolme keskeistä tavoitetta. Ensimmäinen tavoite oli, että äidit kokisivat hyötynsä tuokiosta. Toisena tavoitteena oli, että äidit saisivat mahdollisuuden vertaisuuden jakamiseen. Kolmas tavoite oli, että saisimme kerättyä kattavasti aineistoa opinnäytetyöllemme. Koimme, että ryhmähaastattelu ja siitä saatu aineisto oli ainutlaatuisia. Äideiltä keräämämme kirjallisen palautteen mukaan kaikki äidit kokivat saaneensa vertaistukea äitien hetkeltä ja äidit kokivat osallistumisensa tuokiolle hyödylliseksi. Ryhmähaastatteluna toiminut äitien hetki toi meille myös tutkimusaineistoa, joten näin ollen äitien hetken tavoitteet toteutuivat.

6.2 Aineiston kerääminen

Opinnäytetyömme aineisto kerättiin äitien hetkellä käydyn keskustelun pohjalta. Keskustelu nauhoitettiin kahdella nauhoituslaitteella. Päädyimme kahteen nauhoituslaitteeseen siksi, että halusimme olla erityisen varmoja siitä, että aineisto saataisiin tallennettua. Halusimme ottaa varman päälle ja varmistaa aineiston tallentumisen siinäkin tilanteessa, että toinen nauhureista olisi mennyt rikki juuri ennen keskustelun alkua tai sen aikana.

Aineiston keräämisessä käytettävä äänen tai kuvan tallennus tuo varmuutta ja lisää tulosten luotettavuutta oikein käytettynä. Tallenteen käyttäminen antaa mahdollisuuden tutkimustilanteeseen palaamiseen, tulkinnan tarkastamiseen ja syventämiseen. Teknisiä apuvälineitä käyttäessä on varmistettava huolellisesti ennakoon niiden toimivuus, koska havainnointi- ja haastattelutilanteet ovat ainutkertaisia. (Kananen 2008: 79.) Ryhmähaastattelun jälkeen litteroimme nauhoitetun aineiston. Litterointi tarkoittaa äänitysnauhan purkamista kirjalliseen muotoon (Kananen 2008: 80). Kirjoitimme aineiston tekstiksi mahdollisimman tarkasti. Otimme huomioon puheen äänenpainot, tauot ja eleet kirjoittaessamme keskustelua tekstimuotoon. Litteroinnissa käytimme työnjakoa, litteroiden äänitetyn aineiston puoliksi. Kokemuksemme mukaan nauhoitusta kuunnellessa ja litteroidessa oli helppo palata haastatteluun, ja keskustelu sekä sen kulku palautuivat hyvin mieleen.

Yhtenä aineistonkeruumenetelmänä käytimme omia tekemiämme havaintoja. Teimme havaintoja koko haastattattelun ajan ja keskustelimme niistä yhdessä. Havainnoimme äitien hetken

ilmapiiriä ja sujuvuutta, keskustelussa esille nousseita tunteita ja ajatuksia sekä ryhmän toimivuutta. Laajentamalla tutkimusmenetelmien käyttöä, voidaan saada esille kattavampia näkökulmia ja lisätä tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi ym. 2006: 38).

Ryhmähaastattelun jälkeen keräsimme äideiltä palautetta siitä, miten he kokivat äitien hetken. Palautteen keräämiseen käytimme laatimaamme palautelomaketta (liite 3). Koimme tärkeäksi saada tiedon siitä, miten äidit kokivat äitien hetken sujuneen. Halusimme selvittää toteutuiko tavoite äitien saamasta vertaisuudesta tuokiolla. Tärkeimmät asiat, joita halusimme palautelomakkeella selvittää, oli kokivatko äidit saaneensa vertaistukea tuokiolla, kokivatko äidit tuokion luontevaksi hetkeksi sekä oliko äitien helppo jakaa omia kokemuksiaan tuokiolla.

6.3 Analysointi

Opinnäytetyömme tutkimustulosten analysointimenetelmäksi valitsimme teemoittelun. Litterointivaiheen jälkeen siirryimme aineiston teemoitteluun. Teemoittelussa tarkastellaan aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä haastateltaville (Hirsjärvi ym. 2006: 173). Teemoittelun seurauksena aineistosta nousi esille neljä keskeisintä teemaa, jotka esittelemme luvussa kuusi.

Teemoittelussa aineistossa esille nousseiden teemojen alle kootaan haastattelusta teemaan liittyvät kohdat. Teemojen yhteydessä voidaan esitellä näytepaloiksi haastateltavien sitaatteja. (Kananen 2008: 91.) Teimme teemoittelun litteroidun materiaalin pohjalta. Palasimme äitien hetkeen ja tarkastelimme niin tekstin kuin omien havaintojemme kautta, mitkä teemat nousivat selkeästi esille.

6.4 Eettisyys ja luotettavuus

Ennen leiriä jokainen äiti sai leirikirjeen kotiinsa (liite 4), jossa kerroimme opinnäytetyöstämme ja siitä, mitä alustavasti tutkimme. Kerroimme kirjeessä, että käytämme nauhoituslaitteita ja tuhoamme äänitteen heti, kun olemme tehneet litteroinnin. Painotimme kirjeessä sitä, että ketään yksittäistä henkilöä ei voida tunnistaa opinnäytetyöstä eikä siitä käy ilmi kuka leirin on järjestänyt ja missä leiri on järjestetty.

Kävimme samat asiat läpi vielä edellisiltana ennen haastattelupäivää. Halusimme varmistua, että äidit ovat varmasti tietoisia, mihin ovat osallistumassa. Halusimme myös minimoida riskiä, ettei kukaan enää haastatteluamuna jättäytyisi pois äitien tuokiosta tietämättömyyteen vedoten. Jokaisen äidin läsnäolo oli opinnäytetyömme kannalta tärkeää. Pienemmässä

ryhmässä äidit eivät välttämättä olisi uskaltaneet puhua niin avoimesti ja vertaisuus ei äitien kesken ei olisi päässyt toteutumaan.

Ryhmähaastattelu oli mielestämme sopivin haastattelumuoto, mutta on hyvä pohtia sen mahdollisia karikoita. Ryhmähaastattelu voi lisätä helposti ryhmäpainetta, jolloin kaikki ryhmässä olevat eivät välttämättä uskalla kertoa mielipidettään, tai he voivat kokea tulleeensa lytättyiksi. Ryhmässä saattaa myös olla henkilö, joka dominoi koko haastattelun ajan, niin ettei hän anna muille tilaa puhua. Tämän kaltainen tilanne luonnollisesti vaikuttaisi tutkimuksen lopputuloksiin, ja jotain hyvin tärkeää ja olennaista saattaisi jäädä kuulematta.

Äidit halusivat, että ilmoitamme heille sähköpostitse, milloin opinnäytetyömme on valmis, ja siksi he halusivat antaa yhteystietonsa meille. Aloitimme haastattelun myöhässä ja se venyi jonkin verran loppupäästä. Haastattelun aikana ulkona olleet lapset alkoivat tulla jo sisään, kun äitien hetki oli vielä hieman kesken. Tästä johtuen tilanne muuttui hieman hässäköksi, kun lapset tulivat sisään äitejä katsomaan. Pyysimme laittamaan yhteystiedot erilliselle paperille, mutta kaikki äidit eivät enää siinä tilanteessa kuulleet ohjeitamme. Palautteen viimeisenä antaneet kirjoittivat nimensä keräämämme palautelapun taakse, koska siinä vaiheessa ylimääräiset yhteystiedoille tarkoitetut paperit olivat kadonneet. Kyse oli vain muutamasta äidistä, mutta äitin hetken palautelomakkeen kohdalla kaikkien äitien tunnistamattomuus ei säilynyt. Ymmärsimme vasta haastattelun jälkeen, että osa äideistä oli jättänyt yhteystietonsa keräämämme palautelapun taakse, johon he olivat juuri arvioineet ja kommentoineet äitien hetkeä.

Kun aloitimme litteroinnin, niin kirjoitimme kaiken ylös sanasta sanaan. Pian kuitenkin ajattelimme, ettei ole suuri vahinko, jos jostakin kohtaa jätämme pois joitain täytesanoja, jotka itsessään ei välitä kuulijalle mitään uutta informaatiota. Vasta ohjaavan opettajamme kanssa keskustellessamme ymmärsimme, että litteroinnissa on nimenomaan tärkeää, että aivan kaikki, jopa epäolennaisetkin äänet täytyy kirjata ylös. Tässä näkyy se, että olemme tutkimuksen tekijöinä vasta ensikertalaisia ja emmekä osanneet ottaa aivan kaikkea niin tarkasti huomioon kuin olisi pitänyt.

6.5 Haastattelun kulku

Kaikki yhdeksän äitiä osallistuivat äitien hetkeen, jonka suunniteltu kesto oli puolitoista tuntia. Äitien hetki pidettiin leirin viimeisen päivän aamuna, sunnuntaina aamupalan jälkeen. Lapset lähtivät lastenohjaajien kanssa ulos leikkimään ja ulkoilemaan tuokion ajaksi. Tällä oli mielestämme suuri merkitys tuokion sujuvuuden kannalta. Tämä mahdollisti äitien tuokion olevan rauhallinen tilanne ilman häiriötekijöitä, sekä antoi mahdollisuuden äideille viettää yhteisen hetken ilman lapsia.

Halusimme pyrkiä luomaan turvallista, avointa ja rentoa tunnelmaa äitien hetkelle. Tunnelman saavuttamiseksi panostimme oleskelutilan mukavuuteen, jossa äitien hetki pidettiin. Keskustelun sujumuuden kannalta asettelimme sohvapöydän ympärykselle, jotta niissä olisi mukava istua ja kaikki näkisivät toisensa. Ajattelimme pienen tarjottavan luovan tilanteeseen mukavuutta ja rentoutta, joten äitien hetkellä oli tarjolla suklaata ja teetä. Havaintojemme mukaan tarjottava oli hyvä ratkaisu ja se toimi hyvänä tunnelman luoja.

Tuokion alussa kokoontuimme oleskelutilaan sohville istumaan. Koska kaikki äidit eivät saaneet heti tuokion alettua, pääsimme aloittamaan noin vartin myöhässä. Tämä heijastui hiukan aikataulumme, mutta olimme kuitenkin osanneet varautua aloituksen venymiseen. Aloitimme kertomalla yhteisistä käytännöistä ja äitien hetken kulusta. Kerroimme keskustelun toimivan opinnäytetyömme keskeisenä aineistona, sekä nauhoittavamme keskustelun. Keskustelimme siitä, miten toimitaan tilanteessa, jos lapsi tulee ikävöiden äidin luokse tai jos äiti haluaa poistua tilanteesta. Näistä keskustelemalla ja yhteisistä käytännöistä sopimalla, halusimme luoda keskustelulle sujuvat ja toimivat puitteet. Pyysimme äitejä myös allekirjoittamaan lähtiessään kaksi kappaletta lomakkeita, joissa äiti antoi suostumuksensa tutkimukseen osallistumiseen (liite 2). Kävimme lomakkeen vielä yhdessä läpi.

Ryhmähaastatteluosuus alkoi toiminnalla, jossa pyysimme äitejä valitsemaan yhden Ateneum-kuvakortin. Olimme ennen tuokiota pohtineet kuvakorttien sopivuutta ja miettineet tarkasti, sopivatko ne keskustelun aloitukseen. Pidimme kuvakortteja sopivana välineenä tunnelmaan ja aiheeseen virittäytymisessä. Omien havaintojemme mukaan kuvakortit toimivat hyvänä virittävänä toimintana keskustelun aloittamisessa. Korttien kuvat olivat erittäin monipuolisia ja havaintojemme mukaan äidit löysivät juuri itselleen sopivan kortin. Kuvakortit oli levitetty lattialle ja äidit valitsivat sen kortin, joka kuvasti heidän kokemuksiaan yksinhuoltajana. Äitien valitessa kortteja laitoimme äänitysnauhurit nauhoittamaan.

Aloitimme korttien läpikäynnin niin, että ensin äidit keskustelivat valitsemastaan kortista vieressä istuvan äidin kanssa. Tämän jälkeen jokainen kertoi vuorotellen valitsemastaan kortista koko ryhmälle. Havaitsemme korttien toimivan erinomaisena keinona keskusteluun virittäytymisessä. Mielestämme tunnelma oli hyväksyvä, avoin ja intensiivinen. Äidit kertoivat avoimesti korttien herättämistä tunteista, ajatuksista sekä omasta elämäntilanteestaan. Olimme ajatelleet kuvakorttien jälkeen siirtyä esittämään muutaman kysymyksen jänamenetelmän avulla, mutta koska tunnelma oli hyvin keskustelevalta ja intensiivinen, päätimme kysyä kaikki kysymykset suullisesti. Tämä osoittautuikin erittäin hyväksi päätökseksi, koska äidit osallistuivat keskusteluun avoimesti omilla persoonillaan ja olivat valmiita jakamaan omia elämäkokemuksiaan ja -tarinoitaan. Aistimme tunnelman olevan avoin ja vertaisuuden olevan vahvasti läsnä.

Tuokion aikana äidit keskustelivat vapaamuotoisesti esittämistämme kysymyksistä. Meidän tehtävämme oli viedä keskustelua eteenpäin kysymysten avulla. Keskustelu eteni kuitenkin kuin itsestään ja esille nousi tärkeitä teemoja äitien kokemuksista. Äidit kannustivat ja tukivat toisiaan yhteisten asioiden äärellä. Meidän roolimme oli enemmän tarkkailla ja antaa äideille mahdollisuus keskusteluun ja huolehtia, että kaikki laatimamme kysymykset tuotiin esille.

Äitien hetken loppuun pyysimme äitejä kirjoittamaan lapulle oman kannustuksensa tai tsemppaavan viestin paperilapulle. Kesken kirjoittamisen lapset alkoivat tulemaan ulkoa sisälle ja olivat kiinnostuneita missä äiti on. Tässä vaiheessa tilanne muuttui sekavaksi, koska osa äideistä poistui rauhoittamaan lastaan. Saimme kuitenkin pienen säätämisen jälkeen koottua äidit yhteen, ja äidit nostivat vuorotellen kannustavan viestin ja lukien sen muille ääneen. Mielestämme tämä oli hyvä lopetus ja viestit toimivat kannustavana ja positiivisena lopetuksena äitien hetkelle. Tämä hetki oli kuitenkin hieman rauhaton, koska lapsia alkoi tulemaan oleskelutilan puolelle ja äitien huomio oli kiinnittynyt lapsiin.

Loppuun äidit kirjoittivat suostumuksensa osallistumisesta tutkimukseen ja keräsimme äideiltä vielä kirjallista palautetta äitien hetkestä. Olimme laatineet palautelomakkeen, johon äidit vastasivat kyllä tai ei rastilla. Olimme tehneet myös muutamia avoimia kysymyksiä, mutta tilanteen rauhattomuuden vuoksi äidit eivät ehtineet vastata niihin. Saimme kuitenkin kaikilta äideiltä kerättyä palautteen valintakysymyksiin. Jälkeenpäin ajateltuna meidän olisi pitänyt lopettaa haastattelu aikaisemmin, jotta äitien hetken lopetus olisi ollut rauhaisa ja kiireetön tilanne, sekä olisimme saaneet kattavampaa palautetta äideiltä. Omien kokemustemme ja havaintojemme mukaan äitien hetki sujui kaikesta huolimatta hyvin.

7 Tutkimustulokset

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyömme tutkimuksen tärkeimmät tulokset. Tutkimuksessa nousi selkeästi esille neljä keskeisintä teemaa, jotka ovat: yksin vanhempana, yksinhuoltajuuden haasteet, arjen voimavarat sekä oma hyvinvointi. Tarkoituksenamme on tutkimusaineiston avulla saada vastauksia asettamiimme tutkimuskysymyksiin.

7.1 Yksin vanhempana

Kun jokapäiväisestä elämästä puuttuu lapsen isä, herätti se monenlaisia ajatuksia ja mietteitä tutkimuksemme yksinhuoltajaäideissä. Arjen keskeltä puuttui henkilö, joka toimii lapselle miehen mallina ja turvallisena aikuisena. Jokapäiväisestä elämästä puuttui myös henkilö, jonka kanssa jakaa arjen ilot ja surut, sekä vastuun lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Kun pienen pojan äiti kertoi huolensa siitä, kuinka häntä mietityttää mistä poika saa miehen mal-

lin arkisiin asioihin, kuten miesten aamutoimiin, sai hän muilta äideiltä kannustusta. Vanhemman pojan äiti kertoi omasta kokemuksestaan, kuinka poika oppii arjen rutiinit kuin itsensä. Tämä on kuitenkin hyvä esimerkki siitä minkälaisen ajatusten ja huolten kanssa yksinhuoltajaäiti saattaa olla. Mistä lapsi saa hyvän miehen mallin ja onko miehen malli välttämätön lapselle arkisessa elämässä.

Osa tutkimuksemme äideistä koki yksinhuoltajuuden ja isän puuttumisen vaikuttavan myös lapseen. Äidit kertoivat kokemuksiaan arjen tilanteista, joissa isän puuttuminen on tullut lasta vastaan. Eräs äiti kertoi lapsensa kohdanneen tilanteita, joissa isät tulevat hakemaan lapsen kavereita hoidosta. Toinen äiti kertoi lapsen ystävien olevan koulussa kiinnostuneita, missä lapsen isä on. Myös isänpäivänä lapsi saattaa joutua miettimään kenelle tekemänsä kortin lähettäisi. Keskustelusta kävi ilmi, että lapset joutuvat kohtaamaan arjessa tilanteita, joissa ovat kasvokkain oman elämäntilanteensa kanssa. Nämä asiat herättivät lapsessa paljon mietteitä tai kysymyksiä isästä. Moni kertoi keskustelewansa lapsen kanssa isästä ja vastaavansa parhaansa mukaan lasta mietityttäviin kysymyksiin. Osa äideistä oli siinä tilanteessa, että lapsi oli vielä liian pieni kysyäkseen isästä. Tutkimuksemme yksinhuoltajaäidit olivat kuitenkin havaintojemme mukaan valmiita puhumaan lapselleen isästä, kunhan lapsi kasvaa ja kiinnostuu asiasta. Tekemiemme havaintojen mukaan äideiltä löytyi rohkeutta ja avoimuutta keskustelemiseen isästä lapsensa kanssa, vaikka isään liittyvät asiat olisivat kipeitä tai vaikeita äidille.

”Mä oon sit yrittäny mahollisimman myöskin paljon puhua ihan pojan kannalta isästä - tavallaan ku hänellä on se isä, hän vaan on hyvin kaukana, mut kuitenkin näkee joskus... Mut sillai et sinulla on se isä ja se on siellä... Se identiteetti on kuitenkin olemassa.”

”Kyl mekin puhutaan isästä. Kyl hän tietää että isä on taivaassa. Mut sit hän ihmettelee myös sitä, niinku et miksi isä ei tuu sieltä takas. Ja miks hänen luonaan ei voi mennä käymään sinne taivaaseen kylään.”

”Niin ja avoimuus heti alkuun.. Siitä tulee muuten sellanen hirvee hirviö, siit koko asiasta.”

Tutkimuksemme yksinhuoltajaäitien kokemusten mukaan yksinhuoltajuus on lapsen kannalta turvallisempi ja parempi perhemalli silloin, jos ydinperhe-elämää rasittavat jatkuvat ongelmat tai erimielisyydet. Eräs äiti kertoi itse kasvaneensa perheessä, jossa vanhempien välejä raastivat jatkuvat riidat. Osallistujien joukossa oli myös äitejä, jotka olivat kokeneet parisuhteessaan henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Äitien kokemusten ja ajatusten mukaan lapsi kär-

sii hankalista kotioloista, joten yksinhuoltajuus on usein myös lapsen kannalta parempi vaihtoehto. Yksi äiti kertoikin havainneensa lapsensa olevan onnellisempi vanhempien erottua.

"Mun mielestä lapsille pitää antaa se kuva, ettei pidä tavallaan esittää ja jäädä semmosseen niinkun... Et nyt ollaan tässä ydinperheenä, koska se nyt on tämmönen toimiva muoto."

"Jotenkin tuntee, et se on vastuullisin teko mitä mä pystyin tekemään lapsille, et mä opetan heille, et nainen... naisen ei tarvitse tämmöstä sietää."

7.2 Yksinhuoltajuuden haasteet

Osa tutkimuksemme äideistä kertoi kokevansa yksinäisyyttä. Yksinäisyys aiheena kirvoitti paljon keskustelua äitien kesken ja monella äidillä oli omakohtaista kokemusta yksinäisyyden tunteeseen tai yksin elämisen haasteisiin liittyen. Äidit puhuivat yksinäisyyden tuomista haasteista ja tunteista jo kuvakorttien aikana.

"... mä halusin valita semmosen (kuvakorteista), mikä jotenkin, missä näkyy tää yksinäisyys, mikä mun mielestä on ihan totaalista."

"...se totaalinen yksinolo on ihan järkyttävää, niin kyl se niinkun heijastuu siihen omaankin jaksamiseen, et voiku tässä istuis edes joku aikuinen, jolle voisi pälpättää menemään."

Yksin olemisen haasteisiin liittyi myös huoli siitä, mitä tapahtuisi, jos äiti sairastuisi ja joutuisi esimerkiksi pitkäksi ajaksi sairaalaan. Pärjäisikö lapsi ilman äitiä, kun ei ole tottunut olemaan pitkiä aikoja poissa äidin luota. Yksi äideistä kertoi kokevansa, ettei hänellä ole vaihtoehtoa. Hänellä oli tunne siitä, että on pakko pysyä kunnossa. Ryhmähaastattelussa äidit kannustivat toisiaan siihen, että tiukassa tilanteessa lapselle löytyisi kyllä hoitopaikka, minne mennä. Meidän mielestämme tämä kertoo kuitenkin selvästi huolesta ja vastuuntunnosta, mikä yksinhuoltajaäidillä voi mielessään olla.

Monet tutkimuksemme yksinhuoltajaäidit kokivat, että suurempi tuki ja apu esimerkiksi lastenhoitoon liittyen läheisiltä olisi tarpeen ja erittäin tervetullutta. Muutama äiti kertoi asuneensa pidemmän aikaa ulkomailla ja kertoi siellä mentaliteetin olevan erilainen. Ulkomailla asuessa sukulaiset asuivat lähellä ja näin ollen apua oli tarvittaessa tarjolla. Äidit olivat yhtä mieltä siitä, että yhteiskunnan tarjoamaa tukea saa, mutta sitä täytyy osata etsiä ja tietää, miten sitä voi hakea. Yksi äideistä kertoi, että nykyään apua on saatavilla helpommin, mutta muutama vuosi aiemmin vaadittiin, että äidillä täytyy olla esimerkiksi mielenterveysongelmia, ennen kuin on mahdollista saada kunnan tarjoamaa kotipalvelua.

Vastuu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta yksin huoletti muutamia tutkimuksemme äitejä. Yksinhuoltajana aikuinen vastaa usein kaikesta yksin muun muassa päivähoitoon tai kouluun viemisestä ja hakemisesta, kaupassa käymisestä, ruuanlaitosta ja siivoamisesta. Kun ei ole toista kenen kanssa jakaa arkipäivän askareet ja lasten hoito, kasautuvat ne yhden ihmisen harteille, jolloin omasta hyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehtiminen saattaa jäädä toissijaiseksi. Tilannetta voi helpottaa se, jos lapsella on molemmat vanhemmat elämässään läsnä ja heillä on yhteishuoltajuus.

”Must tuntuu niinkun jotenkin, että se vastuu. Kun sen vastuun kantaa jotenkin niin yksin. Se on jotenkin kaikista semmonen isoin, et niinkun vastaa yksin niiden lasten kaikesta, kasvatuksesta, onnellisuudesta, tulevaisuudesta ja elämästä. Jotenkin niinkun se vastuu, että saa pidettyä itensä sillai jotenkin, että jaksaa.”

Yksi keskustelussa esille noussut asia oli äitien syyllisyyden tunteet. Kun oma jaksaminen on kortilla, ajatukset huonosta äitiydestä saattavat painavat mieltä. Toisaalta äidit kannustivat toisiaan ja loivat yhdessä uskoa siitä, että omasta jaksamisesta huolehtiminen on tärkeää myös lasten hyvinvoinnin kannalta. Äidit kokivat, että omasta jaksamisesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen auttaa olemaan parempi äiti lapselleen.

”Sit välillä kauhee syyllisyys, jotenkin sillai että kun on just tää puoli, että rakastaa valtavasti, niin joskus ajattelee, et mä en jaksa. --- Mut siis vaa kokee kauheeta syyllisyyttä, että mä oon kauheen huono äiti, kun en jaksa lasta koko aikaa...”

”Mä ainankin sanon mun lapsille välillä, et nyt äiti ei jaksa, nyt annatte äidin vähän aikaa levätä. Ja jos jotain alkaa sanoo - ni ihan oikeesti äiti menee vähäks aikaa pötköttämään ja vaikka nyt katotte jotain elokuvaa ja annatte äitin nyt vähän aikaa olla.”

7.3 Arjen voimavarat

Asiat mistä tutkimuksemme äidit saivat voimavaroja arjessa jaksamiseen, olivat hyvin erinäisiä. Yhdeksi tärkeäksi voimavaran lähteeksi koettiin omat lapset. Omat lapset auttavat jaksamaan ja viemään eteenpäin. Koimme, että äitien rakkaus omia lapsia kohtaan ja äitiyden tuoma ilo, tuovat voimaa jaksamiseen.

"... Aivan älytön rakkaus lapsia kohtaan, niinku et ihan suojelee niitä niinku henkeen ja vereen."

Muutama tutkimuksemme äiti kertoi, että työpaikka on oman jaksamisen kannalta tärkeä tekijä. Työpaikalla pystyy juomaan kahvin rauhassa sekä keskittymään työn tekemiseen. Osa äideistä koki työn toimivankin hyvänä vastapainona lapsiperhearjelle. Osa kertoi myös muilta saamansa tuen ja ympärillä olevat ihmiset tärkeäksi voimavaraksi. Isovanhempien ja ystävien tarjoama konkreettinen apu koettiin oman jaksamisen kannalta tärkeäksi. Kun isovanhemmat tai ystävät huolehtivat lapsista, saa äiti mahdollisuuden levähtämiseen. Tämä koettiin tärkeäksi avuksi oman jaksamisen kannalta.

"Mun äiti ottaa välillä pienempää, niin sinne omaan kotiin. Niin sit mul on vaan vanhempi siinä, et se helpottaa et saa muilta apua. Tietää et saa viikon levätä siit tarharumbasta. Niin tällässeet asiat helpottaa."

Voimavaroja tutkimuksemme yksinhuoltajaäidit kertoivat saaneensa myös muilta samassa tilanteessa olevilta yksinhuoltajaäideiltä. Tulkitsimme vertaistuen merkityksen olevan suuri. Muut yksinhuoltajaäidit, jotka ovat tai ovat olleet samassa elämäntilanteessa ymmärtävät parhaiten avun antamisen ja vastavuoroisuuden merkityksen. Osa äideistä kertoikin saaneensa hoitoapua muilta yksinhuoltajaäideiltä vastavuoroisesti.

*"Mun täytyy kyl sanoo, et toiset yksinhuoltajaäidit. -- Niin heiltä on saanu sel-
lasta siskoenergiaa ja sit semmosta "laita vaan ne isommat lapset tänne tule-
maan" ja niinkun mitä ei sit muut osaa ees ehdottaa tai ajatelle et semmonen
olisi tosi suuri apu."*

*"Meil on ehottomasti tosi hyvä järjestely ollu, suuri onni et satuin tutustu-
maan yhteen toiseen vastaavanlaiseen tapaukseen, äiti-lapsi-perheeseen. --
Niin me perustettiin sellanen järjestelmä, et kerran kuussa vaihdettiin lapsia,
et koko viikonlopun jommankumman luona. - Niin ja lapsetkin vielä, tykästy-
vät hirveen paljon toisiinsa, että ne oli kuin sisarukset, kasvaneet kiinni ja oli-
vat toisilleen hirveen tärkeitä."*

Osa tutkimuksemme yksinhuoltajaäideistä näki yksinhuoltajuudessa myös hyviä puolia. Yhden äidin mielestä positiivista yksinhuoltajuudessa on vapaus päättää, miten asiat perheessä hoidetaan eikä tarvitse kuunnella kenenkään toisen mielipidettä. Ryhmähaastattelusta meille välittyi, kuinka paljon äidit lapsiaan rakastivat ja kuinka ainutkertaisesti he lapsistaan välittivät. Tulkitsimme, että lasten tuoman elämänilon avulla on helpompi jaksaa ajoittain raskaan-kin tuntuksessa arjessa eteenpäin.

7.4 Vanhemman oma hyvinvointi

Tutkimuksemme yksinhuoltajaäidit kokivat lapsen hyvinvoinnin ja lapsen kanssa ajan viettämisen tärkeäksi, joten äitien omat harrastukset ovat tässä elämäntilanteessa hetkeksi syrjään laitettuja. Moni äideistä kertoi harrastaneensa ennen lapsen saamista ja yksinhuoltajaksi tuloa oman hyvinvoinnin ylläpitämiseksi paljon liikuntaa, kuten lenkkeilyä, luonnossa liikkumista tai kuntosalilla käyntiä. Yksinhuoltajaäiti on lapsensa ainoa vanhempi jokapäiväisessä arjessa, joten lapsen jättäminen kuntosalin lapsiparkkiin tai hoitoon vieminen päiväkotipäivän jälkeen tuntui monen mielestä huonolta vaihtoehdolta. Meille tuli sellaneinen kuva, että äidit joutuivat tinkimään omista harrastuksistaan ja menoistaan tämän hetkessä elämäntilanteessaan.

*”Oon tottunu purkaa mun stressiä juoksemalla ja jumpassa, ja sitä pääsee ker-
ran kaks viikossa sinne jumppaan... Kun ei raaski laittaa sitä lasta päiväkoti-
päivän jälkeen sinne lapsiparkkiin koskaan...”*

*”Vaikeaa on ollu, ku ei oo pystyny - ku mä tykkään liikkua, nii ei oo ollu sillai
pystyny niin harrastamaan tavallaan. Ku aikasemmin harrasti melkein joka päi-
vä jotain ja sillai että on pitäny keksiä jotain et pyöräilee töihin ja tekee jo-
tain aamulla ennen kun lapsi herää tai jotain.”*

Tekemiemme tulkintojen mukaan yksinhuoltajaäidin elämä on välillä tasapainoittelua omien tarpeiden ja lasten hyvinvoinnin välillä. Tutkimuksestamme kävi ilmi, että yksinhuoltajaäidin on käytettävä kekseliäisyyttä, jotta voi huolehtia omasta hyvinvoinnista ja jaksamisesta samalla, kun on läsnäoleva vanhempi lapselleen. Havaitimme, että yksinhuoltajan arki vaatii paljon luovuutta ja kekseliäisyyttä, mutta se voi olla ajoittain omasta hyvinvoinnista tinkimistä. Meidän havaintojemme mukaan tutkimuksemme äidit olivat sitä mieltä, että lasten kasva-
essa on enemmän aikaa itselle ja aikaa omasta hyvinvoinnista huolehtimiselle.

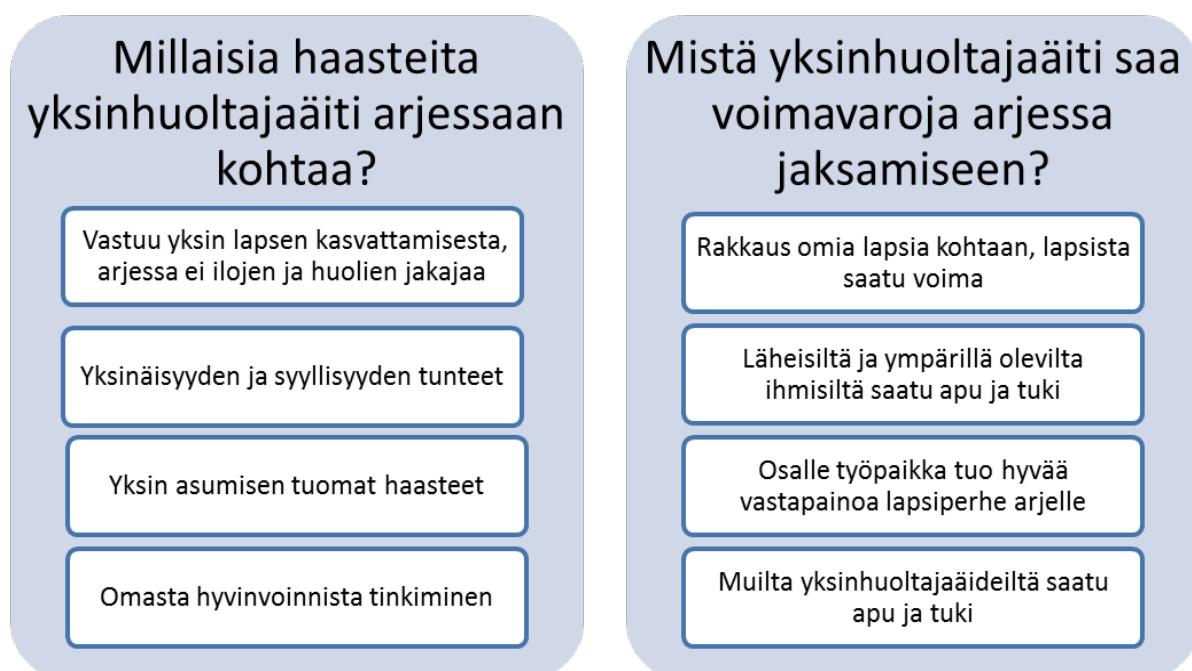
*”Mut ihmeen hyvin sitä keksii kyl kaikkii keinoja. Musta on tosi hyvä toi pyörä-
kärry, mä laitan lapset pyöräkärryyn istuun ja lähen polkee. Se on must iha-
na.”*

*”Mä teen aamulla semmosta pientä joogaa siinä olohuoneessa ku herään, ku
lapset nukkuu. Mä voin tätä nyt jatkaa muutaman vuoden, ni sitten kun (lapsi)
on isompi, ni sitten mä lähen niihin jumppiin taas.”*

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä luvussa esittelemme tärkeimmät tutkimustuloksista nousseet johtopäätökset. Esittelemme johtopäätöksiä kahden asettamamme tutkimuskysymyksen kautta. Havainnollistamme kuvan avulla minkälaisia haasteita yksinhuoltaja arjessaan kohtaa ja mistä yksinhuoltajaäiti saa voimavaroja. Tämän jälkeen pohdimme opinnäytetyöprosessin kulkua sekä esille nousseita yhteiskunnallisia mielteitämme. Lopetamme kappaleen ja opinnäytetyömme loppusanoihin.

8.1 Johtopäätökset

Kuva 3: Johtopäätökset

Aineistomme valossa tulkitsimme, että yksinäisyys ja yksin asuminen tuovat haasteita yksinhuoltajaäidin arkeen. Havaintojemme mukaan osa tutkimuksemme äideistä koki haastavaksi sen, että arjessa ei ole henkilöä kenen kanssa jakaa arkisia askareita, arjen ilon hetkiä, huolia tai vastuuta lapsen kasvattamisesta ja huolenpidosta. Näin ollen vastuu lapsen kasvatuksesta ja arjen pyörittämisestä on kokonaan äidillä. Osa tutkimuksemme äideistä kertoi kokevansa yksinäisyyden tunteita. Kun olo on väsynyt, saattaa mieleen tulla syyllisyyden tunteita omasta riittävyydestä.

Aineistostamme havaitsimme, että arjen pyörittäminen yksin tuo mukanaan erilaisia haasteita tutkimuksemme yksinhuoltajaäideille. Päiväkotiin viemiset, kouluun lähettämiset ja sujuvan arjen pyörittäminen täytyy hoitaa yksin. Ymmärsimme, että tutkimuksemme yksinhuoltajaäidit kokivat läheisiltään saamansa konkreettisen avun ja tuen tarpeelliseksi. Jotkut aineistomme äideistä kokivat, että olisivat tarvinneet enemmän apua läheisiltään, kun taas joidenkin läheisverkosto auttoi paljon arkisissa asioissa.

Havaitimme, että tutkimukseen osallistuneet yksinhuoltajaäidit rakastavat yli kaiken lapsiaan ja haluavat olla lapsilleen läsnäolevia vanhempia. Jumpissa, kuntosalilla ja lenkillä käyminen on jäänyt vähemmälle niillä tutkimuksemme äideillä, jotka pitivät liikunnan avulla hyvinvointiaan yllä. Päiväkotipäivän jälkeen lapsen laittaminen kuntosalin lapsiparkkiin tai muuhun hoitoon vieminen tuntui ikävältä vaihtoehdolta. Tulkitsimme osan tutkimuksemme yksinhuoltajaäidin ajattelevan, että omat tarpeet ovat hetkeksi syrjään laitettuja, joten oman hyvinvoinnin ylläpitäseen keksittiin luovia ratkaisuja.

Voimavaroja aineistomme yksinhuoltajaäidit saivat tulkintamme mukaan omista lapsistaan. Huomasimme, että rakkaus lapsia kohtaan antaa voimaa jatkaa eteenpäin hankalassakin elämänvaiheessa. Myös ystäviltä, omilta vanhemmilta, tuttavilta ja muilta yksinhuoltajaäideiltä saatu konkreettinen apu ja henkinen tuki koettiin oman jaksamisen kannalta tärkeäksi. Osalle tutkimuksemme äideistä työpaikka toimi voimavaran lähteenä, joka toi hyvää vastapainoa lapsiperhearjen pyörittämiselle.

Osa tutkimuksemme yksinhuoltajaäideistä koki yksinhuoltajuuden vaikuttavan myös lapseen. Monissa tilanteissa lapsi saattaa kohdata oman isättömyyteensä ja joutua tilanteeseen, jossa joutuu pohtimaan omaa perhemuotoaan. Jotkut lapset olivat kiinnostuneita kyselymään isästään. Tutkimuksemme äidit olivat havaintojemme mukaan valmiita keskustelemaan isästä lapsensa kanssa, kun sen aika koittaa. Yksinhuoltajuuden todettiin olevan lapsen kannalta turvallisempi ja parempi perhemuoto, mikäli ydinperhe-elämää rasittavat jatkuvat ongelmat tai erimielisyydet. Lapsen kannalta on tärkeintä elää rakastavien ja välittävien aikuisten ympäröimänä.

Äitien hetkellä kerätyn palautteen perusteella voidaan todeta, että kaikki äidit kokivat saaneensa saaneen vertaisuutta äitien hetkellä ja kaikki kokivat äitien hetkelle osallistumisen hyödylliseksi. Kaikkien äitien mielestä omien kokemusten jakaminen tuntui helpolta sekä tuokio sujui luontevasti. Uskomme kuitenkin, että äideiltä kerättävä palaute olisi ollut luotettavampaa, jos olisimme laittaneet kysymyksiin vastausvaihtoehdot yhdestä viiteen, kyllä tai ei -vaihtoehtojen sijasta. Tämä olisi tuonut ehkä enemmän syvyyttä ja varmuutta äitien kokemuksiin siitä, miten he äitien hetken kokivat. Meidän olisi pitänyt käyttää palautteen keräämiseen enemmän aikaa ja muotoilla vastausvaihtoehdot tarkemmin.

8.2 Pohdinta

Leirillä pääsimme syventymään yksinhuoltajuuteen kunnolla, vaikka olimmekin lukeneet yksinhuoltajuuteen liittyvää kirjallisuutta ja tutustuneet aiheeseen opinnäytetyösuunnitelmaa tehdessämme. Varsinkin äitien tuokion aikana äidit nostivat erittäin tärkeitä asioita esiin, jotka alkoivat mietityttää meitä leirin jälkeen. Moni äiti yhtyi nyökyttelyyn ja kommentoi asiaan,

kun aloimme keskustella siitä, miten kunta tai yhteiskunta heitä tukee yksinhuoltajina. Äidit tulivat siihen lopputulokseen, että tukea saa, jos sitä osaa hakea ja pyytää. Yksi äiti totesi haastattelun aikana, että he ilmeisesti ovat hyvinvoivia äitejä, kun ovat leirille osallistuneet. Väsyneen ja masentuneen vanhemman voi olla vaikea innostua etsimään juuri hänen tilanteeseensa sopivaa apua tai palvelua.

Miten sitten käy yksinhuoltajalle, joka on masentunut ja kykenee juuri ja juuri hoitamaan arkiset asiat, mutta mihinkään ylimääräiseen ei ole voimia. Kun kukaan ei tule oven taakse kolkuttamaan ja kysymään, tarvitaanko kotona apua. Monesti kipeämmin apua tarvitsevat eivät löydä heille kohdennettujen palveluiden piiriin. Jos kuitenkin löytävät, niin asia saattaa kaataa siihen, ettei omaan elämäntilanteeseensa väsynyt ihminen jaksa sitä selvittelyn määrää, jota virastot heiltä vaativat. Oma elämä ei välttämättä ehtisi riistäytymään käsistä, jos vanhemmille tarjottaisiin esimerkiksi heti eron kohdatessa tukea ja apua heidän elämäntilanteeseensa. Apua olisi myös helpompi hakea uudestaan, kun kerran avunpiiriin on päästy. Viime vuonna tapahtuneet lapsiturmat ovat voineet vaikuttaa siihen, että vanhemmille tarjotaan helpommin apua kuin ennen. Tämä tuli myös haastattelussa ilmi, kun yksi äiti kertoi, että sai nyt helpommin ulkopuolista apua kuin muutama vuosi sitten. On ymmärretty, kuinka tärkeä ennaltaehkäisevä toiminta on.

Haastatteluun osallistuvat äidit olivat sitä mieltä, että yksinhuoltajille järjestettäviä leirejä saisi olla enemmän. Leirit antavat yksinhuoltajille mahdollisuuden jakaa kokemuksiaan muiden samassa elämäntilanteessa elävien kanssa. Erityisesti äidit kokivat vertaistukikeskusteluiden olevan tärkeitä. Lapsien osallistuminen leireille on vanhemmille tärkeää, koska ne voivat olla myös ainutlaatuisia hetkiä, jolloin vanhemmalla on kunnolla aikaa viettää lapsen kanssa ilman häiriötekijöitä. Arjen kiireessä ei välttämättä ehdi samalla tavalla kohdata lasta kuin vapaalla. Äidit kuitenkin toivoivat, että leireillä olisi myös mahdollisuus viettää omaa aikaa esimerkiksi ulkoilun merkeissä. Tunnin lenkki luonnossa voi olla isokin asia yksinhuoltajalle, joka antaa voimaa ja jaksamista hänen arkeensa.

Meille tulevina sosionomeina on tärkeää, että kohtaamme jokaisen asiakkaan ja hänen elämäntilanteensa aidosti. Mielestämme tärkeää on asiakaslähtöinen työ jota tehdään asiakkaan parissa, mutta myös mahdollisimman hyvän lopputuloksen saavuttaminen asiakkaan kannalta. Emme välttämättä tule istumaan rahakirstun päällä päättämässä siitä, kenelle rahat jaetaan, mutta haluamme tulevina sosionomeina saada heikoimmassa asemassa olevien äänet kuuluville. Emme voi pelastaa maailmaa tai käydä jokaisen oven takana kolkuttamassa, mutta meidän tehtävä on tarjota apua ja huolehtia, että jokainen apua tarvitseva pääsee palvelun piiriin ennen kuin oma elämäntilanne riistäytyy käsistä ja elämän raiteille saaminen vaatii suurempia ponnisteluja.

8.3 Loppusanat

Opinnäytetyömme loppumetreillä meillä heräsi ajatus, että yksinhuoltajuutta voisi tutkia vielä enemmän ja laajemmin. Yksinhuoltajista vain pieni osa on isiä ja yksinhuoltajaisät eivät näy samalla tavalla yhteiskunnassamme kuin yksinhuoltajaäidit. Yksinhuoltajuutta voisi tutkia mielestämme enemmän myös isien näkökulmasta ja siitä miksi Suomessa on niin vähän yksinhuoltajaisia.

Opinnäytetyön tekeminen oli meille pitkä, mutta antoisa ja opettavainen prosessi. Kokemus opinnäytetyön tekemisestä oli avartava ja sen tekeminen oli ainutkertainen prosessi. Olimme asettaneet henkilökohtaisiksi tavoitteiksemme kokemuksen ja varmuuden karttumisen tutkijoina, ohjaajina ja sosionomeina. Koimme kehittyvämme edellä mainituissa tavoitteissa ja koimme saaneemme varmuutta tulevaisuutta varten. Äitien hetki oli meille hyvin tärkeä kokemus ja pääsimme kokeilemaan uutta, jota emme olleet aikaisemmin päässeet kokeilemaan. Saimme hyvää kokemusta vertaistuellisen ryhmähaastattelun ohjaamisesta, jonka koemme erittäin tärkeäksi tulevaisuuden kannalta. Opinnäytetyöprosessi kokonaisuudessaan syvensi ammatillisuuttamme ja koimme kehittyvämme paljon tulevina sosionomeina.

Lähteet

- Alasalmi, P. 2011. Loistava yksinhuoltajuus. Juva: Gummerus kustannus Oy.
- Espoon kaupunki. 2015. Kotipalvelu. Lapsiperheiden kotipalvelu Espoossa. Viitattu 4.9.2015.
http://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ ja_ terveyspalvelut/Lapsiperheiden_palvelut/Lapsiperheiden_perhetyo_ ja_ kotipalvelu/Kotipalvelu
- Haataja, A. 2009. Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestöliitto. Haataja, A., Forssén, K., Hakovirta M. (toim.) Helsinki: Vammalan kirjapaino.
- Helsingin kaupunki. 2015. Lapsiperheiden kotipalvelu. Viitattu 4.9.2015.
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali- ja- terveyspalvelut/lapsiperheiden- palvelut/perhetyo/kotipalvelu/>
- Hiilamo, H., Hiilamo K. 2007. Apua. Lähimmäisyyden perusteet. Helsinki: Kirjapaja.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimus haastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ihalainen, J., Kettunen, T. 2006. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOY.
- Joutsenniemi, K., Mustonen V. 2013. Ruuhkataidot. Iloa vanhemmuuteen. Juva: Duodecim.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. Uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy.
- Kananen J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Katajamäki, M., Gyldén O.(toim.) 2009. Suomalainen vauvakirja. Keuruu: Otava.
- Kaimola, K. 2008. Lähtöperheen perintö. Aarrearkku vai rasite äitiydelle? Teoksessa Janhunen K., Oulasmaa M. (toim.) Äidin kielletyt tunteet. Väestöliitto: Nykypaino oy.
- Kansaneläkelaitos a. Lapsiperheen tuet. Viitattu 14.8.2015
<http://www.kela.fi/lapsiperheet>
- Kansaneläkelaitos b. 2014. Leskeneläke. Viitattu 14.8.2015.
<http://www.kela.fi/leskenelake?inheritRedirect=true>
- Kansaneläkelaitos c. 2012. Ero perheessä. Viitattu 14.8.2015
<http://www.kela.fi/ero-perheessa>
- Kangasmäki, M. & Niskala, J. 2014. "Väsänyt, mutta onnellinen." Alle kouluikäisten lasten totaaliyksinhuoltajaäitien kokemuksia vanhemmuudesta ja arjesta. Sosiaalialan opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Keski-Rahkonen, A., Lindholm, C., Ruohonen, J. & Tapola-Haapala, M. (toim.) 2010. Tutkimusmatkoja äitiyteen. Porvoo: Bookwell.
- Kivimäki, R. 2003. Perhe tuli työelämään. Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.
- Krok, S. 2009. Hyviä äitejä ja arjen pärjääjiä. Yksinhuoltajia marginaalissa. Väitöskirja sosiaaliryön tutkimuslaitos. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

- Lainiala, L. 2010. Perhepolitiikan uudet tuulet. Perheen paluu. Perhebarometri 2010. Helsinki: Väestöliitto.
- LaMotte, E. 2008. Overcoming Your Parents' Divorce. 5 Steps To A Happy Relationship. Far Hills, NJ: New Horizon Press.
- Lammi-Taskula, J., Salmi, M. 2010. 6+6+6 -malli vanhempainvapaan uudistamiseksi. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Verkkojulkaisu. Viitattu 4.9.2015. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79834/2f6cd5ed-58a1-490b-b365-937caa90fb1b.pdf?sequence=1>
- Lastensuojelu.info. Lastensuojelun perusta. Viitattu 24.9.2015. <http://www.lastensuojelu.info/sf/lastensuojelun-perusta.html>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2014. Kotihoidontukiaikaa ei kannata puolittaa. Viitattu 9.8.2015. <http://www.mll.fi/?x34302=20885594>
- Niemelä, S., Kääriäinen A. 2008. Millan isä ja äiti eroavat - miten lasta voi auttaa vanhempien erotessa. Helsinki: Hakapaino.
- Paajanen, P. 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 1997 ja 2007. Perhebarometri 2007. Helsinki: Väestöliitto.
- Porio, A., Porio, I. Ystävä auttaa. Opas lähimmäiselle. 2002. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Raittila, R., Sutinen, P. 2008. Huonetta vai sukua. Elämää uusperheessä. Hämeenlinna: Kirjapaja.
- Reenkola, E. 2012. Äidin valta ja voima. Helsinki: Minerva.
- Saukkomaa, A. 2013. Nuorten yksinhuoltajaäitien kokemuksia ja ajatuksia raskaudesta ja vanhemmuudesta. Sosiaalialan oppinäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu (Ylempi).
- Suomen virallinen tilasto. 2015. Perheet. Tilastokeskus. Viitattu: 4.9.2015. <http://www.stat.fi/til/perh/>
- Suomen virallinen tilasto. 2013. Perheet 2013. Tilastokeskus. Viitattu: 1.4.2015. http://www.stat.fi/til/perh/2013/perh_2013_2014-05-23_fi.pdf
- Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Juva: WSOY.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2015a. Lastensuojelun käsikirja. Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen. Viitattu: 13.8.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/lapsen-asema-erotilanteessa/lapsen-huolto-tapaaminen-ja-asuminen>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015b. Lapsiköyhyys on Suomessa kasvussa. Viitattu 1.9.2015. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/stop-koyhyys/nakokulmia-teemaan/lapsikoyhyys-on-suomessa-kasvussa>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2015c. Lapsiperheiden kotipalvelu. Viitattu 13.8.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/kotipalvelu>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015d. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. Viitattu 13.8.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet>

Vantaan kaupunki. Lapsiperheiden kotipalvelu. Viitattu 4.9.2015.

<http://www.vantaa.fi/fi/sosiaali->

[ja_terveyspalvelut/lasten_nuorten_ja_perheiden_palvelut/lapsiperheiden_kotipalvelu](http://www.vantaa.fi/fi/sosiaali-ja_terveyspalvelut/lasten_nuorten_ja_perheiden_palvelut/lapsiperheiden_kotipalvelu)

Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. Uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Viittala, T. 2013. Odotan yksin. Yksin lasta odottavien naisten ja yksin lapsen saaneiden äitien tarvitsema sosiaalinen tuki. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus. Erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

Väestöliitto. Perhe ja työ. Viitattu 10.8.2015. <http://www.vaestoliitto.fi/perhe-ja-tyo/>

Väärämäki, H. 2015. Yksi suurimmista tabuista: Lastenhankinta kaduttaa. Helsingin Sanomat. Viitattu 2.7.2015. <http://www.hs.fi/elama/a1429675292332>

Yhden vanhemman perheiden liitto ry. Mitä liitto on saanut aikaan? Viitattu 13.8.2015. <http://www.yvpl.fi/edunvalvonta/mitae-liitto-on-saanut-aikaan/>

Kuvat

Kuva 1: Opinnäytetyön tavoitteet	8
Kuva 2: Yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä (Suomen virallinen tilasto 2013.) ...	11
Kuva 3: Johtopäätökset	34

Liitteet

Liite 1 Tutkimus- ja haastattelukysymykset	43
Liite 2 Suostumuslomake	44
Liite 3 Äideiltä kerättävä palaute.....	45
Liite 4 Leirikirje	47

Liite 1 Tutkimus- ja haastattelukysymykset

Millaista on yksinhuoltajuus naisen ja äidin kokemana?

- Miten koet yksinhuoltajuuden? (Kuvakorteilla)
- Mikä on äitiyden merkitys elämässäsi?
- Mikä on naiseuden merkitys elämässäsi?
- Miten yksinhuoltajuus vaikuttaa sinuun?
- Joudutko tinkimään omasta hyvinvoinnistasi? Miten? Missä näkyy? (Jana-menetelmä)
- Mikä auttaa jaksamaan yksinhuoltaja-arjessa?

Miten yksinhuoltajaäidit kokevat tukiverkkojen merkityksen?

- Koetko tukiverkon tärkeäksi sinulle ja lapsellesi? (Jana-menetelmä)
- Millainen on tukiverkkosi? Mistä tukiverkkosi koostuu?
- Mikä on tukiverkkojen merkitys lapsesi/lastesi elämässä?
- Koetko saavasi riittävästi tukea ja apua yhteiskunnalta?

Miten yksinhuoltajuus vaikuttaa äidin ja lapsen suhteeseen?

- Miten koet, että yksinhuoltajuus vaikuttaa lapseesi?
- Miten koet yksinhuoltajuuden vaikuttavan suhteeseenne?

Liite 2 Suostumuslomake

Kirjallinen suostumus *Yksinhuoltajuus naisen ja äidin kokemana*–tutkimukseen osallistumisesta.

Tietoisena Annette Mäntyharjun ja Nina Kelton toteuttaman yksinhuoltajuus naisen ja äidin kokemana tutkimuksen tarkoituksesta, suostun osallistumaan tutkimuksen aineiston keruuvaiheen haastatteluun. Minulle on selvitetty tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus sekä halutessani mahdollisuus vetäytyä tutkimuksesta. Mikäli vetäydyn pois tutkimuksesta, minua koskeva aineisto poistetaan tutkimusaineistosta. Tiedän, että haastattelut nauhoitetaan ja tutkimusraportissa saattaa olla lainauksia omasta haastattelustani, mutta minua ei voi tunnistaa tekstistä. Minulle on selvitetty, että haastattelunauhut eivät joudu kenenkään ulkopuolisen käsiin. Tiedän, että voin ottaa yhteyttä tutkimusentekijöihin tutkimuksen tiimoilta. Tätä suostumuslomaketta on tehty kaksi kappaletta, joista toinen jää minulle ja toinen tutkimusentekijöille.

Paikka ja aika

Tutkimukseen osallistujan allekirjoitus ja nimen selvennys

Tutkimuksen tekijöiden nimet

Tutkimuksen tekijöiden yhteystiedot

Annette Mäntyharju

annette.mantyarju@laurea.fi

Nina Keltto

nina.keltto@laurea.fi

Liite 3 Äideiltä kerättävä palaute

Laita rasti ruutuun sen mukaan, miten koit äitien hetken.

1. Oliko äitien hetki mielestäsi luonteva?

kyllä ei

2. Tuntuiko helpolta jakaa omia kokemuksia yksinhuoltajuudesta?

kyllä ei

3. Koitko saavasi vertaistukea?

kyllä ei

4. Koitko osallistumisen hyödylliseksi?

kyllä ei

5. Koitko äitien hetken mieluisaksi?

kyllä ei

6. Mitä mieltä olit kuvakorttien käytöstä? Helpottiko niiden käyttö sanoittamaan omia ajatuksia?

7. Mitä mieltä olit voimasanaharjoituksesta?

8. Mikä oli mielestäsi tuokiossa hyvää, missä olisi ollut parantamista?

9. Miten koit ohjaajien työskentelyn? Mikä oli hyvää ja missä olisi ollut parantamista?

Liite 4 Leirikirje

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijoita Laurea- ammattikorkeakoulusta ja osallistumme leirille kanssanne. Leirille osallistuminen on osa opinnäytetyötämme. Opinnäytetyömme aiheena on tutkia yksinhuoltajuutta naisen näkökulmasta. Toimimme leirillä tasavertaisina ohjaajina ja olemme kanssanne koko viikonlopun ajan. Vastamme sunnuntaina pidettävästä äitien hetkestä. Äitien hetken tarkoituksena on tarjota vertaistukea samassa elämäntilanteessa oleville äideille.

Tavoitteenamme on käyttää leirillä syntynyttä aineistoa opinnäytetyössämme. Teidän suostumuksellanne nauhoitamme vertaisryhmäkeskustelun, mutta käytämme sitä ainoastaan tutkimuksen tekemiseen ja tuhoamme nauhan välittömästi käytön jälkeen. Meitä sitoo ehdoton vaiti- ja salassapitovelvollisuus eikä ketään pysty tunnistamaan opinnäytetyöstämme.

Toivomme lämpimästi osallistumistanne, se olisi meille erittäin tärkeää.

Mikäli et halua osallistua, ilmoitathan siitä hyvissä ajoin ennen leiriä.

Nähdään leirillä! ☺

Annette ja Ninni

